

ORIANA CARTAREGIA
JOSEP PERARNAU

EL TEXT SENCER DE
L'EPISTOLA AD GERENTES ZONAM PELLICEAM
D'ARNAU DE VILANOVA*

En el volum immediatament anterior d'aquest anuari era publicada, sembla que per primer cop, la descripció del volum manuscrit Vat. lat. 3824 de la Biblioteca Apostòlica Vaticana.¹ Entre les notícies que hom donava de l'últim dels textos que hi són copiats, feia constar que «era incomplet per manca del darrer foli del volum, arrancat»,² però alhora, al darrer moment, podia anunciar en nota de la mateixa pàgina que el dit text acabava d'ésser trobat i identificat complet a la Biblioteca Universitària de Gènova, dins el fons de ‚Manoscritti G. Gaslini‘ per la bibliotecària Oriana Cartaregia.³ D'aquesta manera hi havia la possibilitat de completar la còpia

* Ultra el descobriment del text, la senyora Oriana Cartaregia és autora de la nova descripció del manuscrit G. Gaslini A. IX. 27, de la Biblioteca Universitària de Gènova, que enriqueix la publicada anteriorment per ella mateixa dins el seu *I manoscritti «G. Gaslini» della Biblioteca Universitaria di Genova*, Roma, Istituto Poligrafico e Zecca dello Stato 1991, 14 i de la transcripció del text ara complet i de l'aparat crític; la nova descripció del manuscrit ha estat col·locada immediatament abans de la transcripció del text i de l'aparat crític, a fi que l'aportació de la senyora Cartaregia formi un bloc seguit, fins i tot tipogràfic. Josep Perarnau és autor i responsable de les altres parts d'aquesta nota; i aprofita aquesta avinentesa per agrair a la senyora Cartaregia la seva amabilitat a proporcionar-li la possibilitat de col·laborar amb ella en la publicació d'aquest text, finalment complet.

1. *L'Allocutio christini... d'Arnau de Vilanova. Edició i estudi del text*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», XI (1992), 7-135, en particular 10-23.

2. *Ibid.*, 23

3. *Ibid.*, nota 16a. La identificació sembla que fou possible perquè, després d'haver publicat el catàleg dels manuscrits Gaslini, sense poder identificar l'*Epistola ad gerentes zonam pelliceam*, les meves pàgines *Profetismo gioachimita catalano da Arnau de Vilanova a Vicent Ferrer*, dins *Il profetismo gioachimita tra Quattrocento e Cinquecento*. Atti del III Congresso Internazionale di Studi Gioachimiti. S. Giovanni in Fiore, 17-21 settembre 1989 a cura di Gian Luca POTESTÀ (Opere di Gioacchino da Fiore. Strumenti 3), Genova, Marietti, 401-414, en concret 401 i 409, nota 5, proporcionaren una pista per arribar a un text que s'acupava de la *Zona pellicea*.

vaticana, anys enrera transcrita per l'autor d'aquestes línies.⁴ És, doncs, ben enraonat de posar immediatament aquell text a l'abast de tothom.

Justament la immediatesa explica dues característiques de la publicació: que el text sigui una simple transcripció fidel i literal de la còpia ara genovesa i no pas una edició crítica pròpiament dita; i que la publicació del text, acompanyat de la corresponent comparació amb la còpia vaticana, no sigui precedida d'un estudi complet del tractat (i així, temes com és ara el de l'autenticitat arnaldiana o el del temps de composició o el de la doctrina que hi és exposada només són tocats de forma indirecta), estudi complet que normalment es troba en una edició crítica, tot i que hom ha procurat d'acostar-s'hi. D'aquesta manera és posat el punt (esperem que no sigui final, ans seguit, i ben depressa) a tota una etapa d'investigació entorn d'aquest curt, però no per això menys interessant, tractat arnaldia.

En les pàgines següents, a tall d'introducció a la intel·ligència de l'*Epistola ad gerentes zonam pelliceam*, ens ocuparem de quatre temes: de la llarga història que ha portat a la seva identificació, d'allò que l'anàlisi del text demostra ésser el seu objectiu, de la particular relació amb Florència en el pas del segle XIV al XV, i del manuscrit de la Biblioteca Universitària de Gènova que ha conservada sencera la dita *Epistola*...

Una identificació llarga i difícil

La investigació, almenys la dels dos darrers segles, començava, efectiva-ment, quan Marcelino Menéndez y Pelayo es fixà en el dit Vat. lat. 3824 en interessar-se en Arnau de Vilanova. Però en copiar del f. VI^b la taula d'escrits que hi són continguts, taula que no esmenta el darrer d'aquells tractats copiat en temps posterior, no completà la dita llista amb cap notícia que fes saber l'existència d'un darrer opuscle no inventariat.⁵ Per això, sembla que el primer a ocupar-se d'aquest darrer escrit fou Heinrich Finke en

4. *Trobada de tractats espirituals perduts d'Arnau de Vilanova*, dins «Revista Catalana de Teologia», I (1976), 489-512; la transcripció és a les pàgines 508-512.

5. *Historia de los Heterodoxos Españoles*. Segunda edición refundida. Edición ordenada y anotada por Adolfo BONILLA Y SAN MARTÍN. Tomo III, Madrid, Librería General de Victoriano Suárez 1917, 195, nota 1; si no m'erro, en les pàgines següents dedicades a Arnau de Vilanova, Menéndez y Pelayo mai no fa esment del darrer text copiat en el Vat. lat. 3824; quant a la llista de tractats d'aquest volum, vegeu el meu *L' Allocutio christini... d'Arnau de Vilanova, Edició i estudi del text*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», XI (1991), 11-12. Nicolás Antonio, que sembla haver preparat a Roma la seva *Bibliotheca*

el seu llibre *Aus den Tagen Bonifaz' VIII...*; ⁶ però en oferir ell una petita presentació de cada un dels tractats del manuscrit, l'estat dels coneixements sobre el conjunt de l'obra arnaldiana només li permeté de formular una identificació que després s'ha demostrat completament equivocada, car afirmà que el dit text era la *Informatio Beguinorum vel Lectio Narbonae*.⁷ En publicar l'any 1919, en forma de capítols, la primera redacció del seu futur llibre, Josep M. Pou i Martí acceptava la identificació afirmada per Finke.⁸ En l'edició del 1930 en forma de llibre, malgrat que ja havien passat cinc anys de la publicació del text de la *Lliçó de Narbona* per Ramon d'Alós-Moner, Pou i Martí només s'atrevia a expressar un petit dubte: «...una mano posterior añadió al códice una exhortación mística, que Finke identificó, quizá sin bastante fundamento...», però immediatament després, en la pàgina següent, en parlar de la *Informatio beguinorum vel Lectio Narbonae*, la seguia identificant amb el text afegit al Vat. lat 3824 i amb el text italià de Florència, Magliabecchiana, *Conventi Soppressi*, G 3.368.⁹

Per això quan, després que Manuel Betí i Bonfill hagué donada a conèixer l'existència de la veritable *Informatio Beguinorum vel lectio Narbonae* sota la forma d'un *Sermó de mestre Arnau de Vilanova* en l'antic manuscrit núm. IV de l'arxiu arxiprestal de Morella,¹⁰ i sobretot després que Franz Ehrle ha-

Hispana Vetus. II. *Ab anno M. ad MD.*, Madrid, Vda. y Herederos de Ibarra 1788; 112-119, no esmenta el manuscrit, tot i citar-ne dos d'altres de la mateixa sèrie, els Vat. lat. 5740 i Vat. lat. 5732 (119) i àdhuc el del Convent dels Carmelitans (118).

6. *Aus den Tagen Bonifaz' VIII. Funde und Forschungen*. (Vorreformationsgeschichtliche Forschungen, II), Münster in Westfalen 1902, CXVIII.

7. *Ibid.*, CXXVI, núm. XXIII: «Sie ist unzweifelhaft identisch mit der 1316 verurteilten: *Informatio Beguinorum vel Lectio Narbone*, die anfängt: Tots aquells, qui volen fer vida espiritual. Vgl. unten Nr. 29». I el núm. 29, la primera pàgina del qual en el volum vaticà és copiada en les pàgines CCI-CCII del mateix llibre de Finke, correspon a l'últim text del manuscrit Vat. lat. 3824.

8. *Visionarios, beguinos y fraticelos catalanes (siglos XIII-XV)*, dins «*Archivo Ibero-Americano*», XI (1919 / 1), 113-231, en concret 152, nota: «...una mano posterior añadió al códice una exhortación mística que Finke identificó con la *Informatio Beguinorum* recordada en la sentencia condenatoria de algunas obras de Arnaldo en 1316»; més encara, l'identificava amb el text trobat per Felice Tocco a Florència, del qual aquest havia publicat fragments el 1886, *ibid.*, 153, nota 3: «El texto latino [de la *Informatio Beguinorum sive Lectio Narbonae*] está en el cód. Vat. 3.824, fols. 262-3, de donde lo copió Finke, como acabamos de decir. Una versión italiana hállase en el códice misceláneo de la Biblioteca Magliabecchiana de Florencia, del siglo XV: *Conventi Soppressi G. 3.368*, fol. 42 y sigs., encontrado por Félix TOCCO, *Studi Francescani*, págs. 225-226».

9. *Visionarios, beguinos y fraticelos catalanes*, Vic, Editorial Seráfica 1930, 42, nota 2 (primer dubte) i 43, nota 3 (repetició d'identitat).

10. *Notícies de dos manuscrits de l'Arxiu Arxiprestal de Morella*, dins «*Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*», IV (1917), 67; la notícia, brevíssima, corresponia al manuscrit IV, núm. 12: «Títol: *Sermó de Mestre Arnau de Vilanova*. Comença: Tots aquells qui volen fer vida espiritual.»

gué expressats dubtes sobre la identificació aventurada per Finke,¹¹ el ja esmentat Ramon d'Alós-Moner desfèu aquell primer error en editar, justament dins la miscel·lània a homenatge del mateix Heinrich Finke, el text de Morella amb un títol que aleshores era com una tesi: *El text català de la ,Informatio Beguinorum vel Lectio Narbonae' d'Arnau de Vilanova*.¹²

Si, doncs, el text darrer i sobreafegit al Vat. lat. 3824 no era la «Informatio Beguinorum vel Lectio Narbonae», què era? El mateix Ramon d'Alós-Moner suggeria la resposta, que finalment seria acceptada per tot-hom fins al 1976: era l'*Alia Informatio Beguinorum*, també tocada per la condemna inquisitorial de Tarragona del 1316.¹³

11. *Arnaldo da Villanova e i «Tbomatiste»*. *Contributo alla storia della scuola Tomistica*, dins «Gregorianum», I (1920), 480, nota 1, que ve de la pàgina anterior: «Però secondo i passi stampati dal Tocco la identità asserita dal Finke della *Informatio beguinorum* col frammento del *cod. Vatic. 3824*, ff. 262, 263 mi sembra dubbia. Ci vorrà un confronto più esteso fra i due testi». Encara el 1951, Raoul MANSELLI no passava gaire més enllà: «In fondo al codice, nell'evidente intento di completarne il contenuto, una mano, di non molti anni posteriore, ha aggiunto altre due fogli, di un trattato erroneamente creduto la traduzione latina della *Lectio Narbonensis*», *La religiosità di Arnaldo da Villanova*, dins «Bulletino dell'Istituto Storico Italiano per il Medio Evo e Archivio Muratoriano», 63 (1951), 1-100, en concret 39 (precisem, però, que no són els dos folis finals els afegits, ans la còpia del darrer tractat, posterior i de mà diversa de tots els precedents).

12. El títol de la miscel·lània és el d'*Abhandlungen aus dem Gebiete der mittleren und neueren Geschichte und ihrer Hilfswissenschaften*. Eine Festgabe zum siebzigsten Geburtstag Geh. Rat Prof. Dr. Heinrich Finke, Münster i. W., Aschendorff 1925, 187-199, en concret 187-188: «Basta... una simple confrontació per veure clarament que el text vulgar és tota altra cosa del fragment del Ms. vaticà...»; la nova identificació es basava, per contra, en les dades de la sentència condemnatòria de Tarragona: «Que el *Sermó de Mestre Arnau de Vilanova* del Ms. de Morella no és altra que la *Informatio Beguinorum vel Lectio Narbonae* condemnada pels inquisidors de Tarragona, es dedueix palesament del seu començament i del seu contingut...», *ibid.*, 188.

13. *Ibid.*, 188: «...m'inclinaria potser a identificar-lo amb la *Alia Informatio Beguinorum* que, segons la sentència tarragonina, començava amb les paraules „Als cultivadors de la evangelical pobrea" (Compari's amb „Cunctis vivere volentibus in evangelica paupertate consulo ego...")». Això no obstant, onze anys més tard, Joaquim Carreras i Artau seguia identificant el darrer tractat del Vat. lat. 3824 amb el text català de Morella i amb l'italià de Florència, Biblioteca Nazionale, *Conventi Soppressi* G. 3368 i amb el del ms. de Sant Petersburg en *Les obres teològiques d'Arnau de Vilanova*, dins «*Analecta Sacra Tarracoenensis*», XII (1936 = Homenatge a Antoni Rubió i Lluch. Miscel·lània d'Estudis Literaris, Històrics i Lingüístics, II), 224, núm. 30; en el *Catálogo bibliográfico-cronológico de las obras teológicas de Arnaldo de Vilanova*, publicat com a apèndix de l'obra seva i del seu germà Tomàs, *Historia de la Filosofía Española. Filosofía cristiana de los siglos XIII al XV*, I, Madrid, 1939, 643, núm. 30, seguia mantenint aquella identificació, potser començant de matisar-la: «Hay texto latino, catalán, italiano y griego, si bien los dos primeros no coinciden». Finalment, però, el 1947 admetia allò que feia més de vint anys havia pro-pugnat Ramon d'Alós: «...les dues *Informacions als beguins*, ço és, la *Lliçó de Narbona*, en

Però amb el descobriment del text napolità complet de l'autèntica *Alia Informatio Beguinorum*, el d'aquella realment 'condemnada' el 1316¹⁴ i amb la identificació del seu text català dissortadament escapat de la introducció,¹⁵ tornava a plantejar-se el mateix interrogant de cinquanta anys enrera: què és el text afegit al final del Vat. lat. 3824?

A fi de proporcionar els elements de judici que obligaven a no identificar aquell text darrer amb l'*Alia Informatio Beguinorum* tocada per la dita sentència inquisitorial,¹⁶ vaig transcriure allò que en el dit volum hi havia de l'esmentat escrit, que, per la seva temàtica, vaig intitular *De zona pellicea*.¹⁷ Teníem, doncs, finalment, tres tractats ben distints, encara que amb un comú denominador, el d'ocupar-se de problemes de beguins:

a) la *Informatio Beguinorum sive Lectio Narbonae*, de la qual s'han conservat tant el text català com traduccions en toscà i en grec. És, en versió d'Arnaud de Vilanova, una exposició dels trets fonamentals del camí de vida espiritual d'acord amb una opció radical formulada per a terciaris franciscans;

b) el que aleshores vaig intitular *De zona pellicea* només en text llatí. És un escrit tot ell centrat en la situació personal de Guiard de Cressonessart i potser de Marguerite Porete, destinat a fer-lo[s] recapacitar i a sotmetre's a la jerarquia eclesiàstica, després de llur negativa a acceptar l'autoritat de l'inquisidor i respondre als seus interrogatoris; exposa una teoria de quatre virtuts cristianes en tant que exigeixen un comportament determinat al qui professa un estat de vida que les integra, diferenciant-se així d'altres exposicions arnaldianes que les analitzen des d'altres punts de vista, com és ara la tercera de les exposades en el *De zona pellicea*, la caritat, la qual en el

català, i una altra, en llatí, que clou el còdex de la Vaticana», *Pròleg a ARNAU DE VILANOVA, Obres catalanes*, Volum I. *Escrips religiosos* a cura de Miquel BATLLORI (Els Nostres Clàssics, 53-54), Barcelona, Editorial Barcino 1947, 44. El 1951 Miquel Batllori es mantenia en la mateixa posició: «...La segona lliçó de Narbona, també en català, que començava *Als cultivadors de la evangelical pobrea*, i que amb el títol *Alia informatio beguinorum* fou condemnada el 1316 perquè hi rebutjava «omnes scientias praeter theologiam». Perdut el text en vulgar, se'n ha conservat, emperò, en versió llatina, que tardanament fou afegida al manuscrit Vat. lat. 3824: és una defensa de la pobresa a ultrança, el punt llavors més viu en la lluita entre la comunitat franciscana d'una part, i els espirituals i beguins de l'altra», *Les versions italianes medievals d'obres religioses de mestre Arnau de Vilanova*, dins «Archivio Italiano per la Storia della Pietà», I (1951), 395-462, en concret 406.

14. *Troballa de tractats espirituals perduts d'Arnaud de Vilanova*, dins «Revista Catalana de Teologia», I (1976), 500-504.

15. *Ibid.*, 506-508.

16. *Ibid.*, 508-512.

17. *Ibid.*

Tractatus de caritate o *Ad priorissam, de caritate* és exposada com a comentari a 1Cor XIII, 4-5 i desplega de forma positiva allò que obliga a fer tant en relació a un mateix com als altres, quan el nostre tractat exposa de forma negativa allò que la caritat obliga a no fer, en aquest cas portar la ,zona pellicea', si és legalment prohibida; i

c) l'*Alia Informatio Beguinorum* en text català de tot el cos de l'opuscle i en traducció napolitana completa. És un aplec de raons que han d'ajudar els terciaris franciscans, en dificultat davant les autoritats de l'Església o dels inquisidors, a defensar llurs opcions, àdhuc les més radicals, perquè serien aplicació pura i simple de l'Evangeli; de fet, el text català se'ns ha conservat dins un document de defensa dels terciaris franciscans de Barcelona davant el vicari general del bisbat.

Proposo aquesta seqüència en els tres textos, perquè tinc la impressió que el darrer és el resultat de l'impacte causat per la situació que fou reconduïda pel segon. O dit amb altres paraules: després que Guiard de Cressonessart i Marguerite Porete causaren problemes pel fet de no voler respondre als interrogatoris de l'inquisidor (i, per tant, pel fet de no reconèixer la seva autoritat), Arnau de Vilanova escriví un text amb el qual indicava als beguins dues coses: primera, que només havien de poder ésser interrogats per l'autoritat entorn de llur fidelitat radical a opcions evangèliques ,sine glossa', no per altres causes, com havia estat el detall de la ,zona pellicea'; i segona, que quan qualsevol autoritat constituïda, eclesiàstica o civil, els interrogués sobre allò que constituïa la fidelitat beguina a les virtuts evangèliques en elles mateixes, tal com diu el nostre text (vegeu el de les línies 150-188), aleshores la resposta podia ésser la que els proporcionava l'*Alia informatio beguinorum*. Amb la qual cosa també tenim una dada que confirma la cronologia d'aquest darrer text: hauria estat escrit entre la primavera del 1310 i la mort d'Arnau de Vilanova el 1311.

* * *

En els anys posteriors al 1976, la publicació de documents anteriors al 1309 i d'aquell mateix any pertanyents al procés inquisitorial a càrrec de Guiard de Cressonessart i de Marguerite Porete, just entorn, entre d'altres punts, de la ,zona pellicea' damunt l'hàbit, proporcionava un punt de referència fàctic doble: el text vaticà (igual com l'ara genovès) encaixava plenament amb tots els detalls fornits per la dita documentació i per tant, feia pensar que el *De zona pellicea* havia estat escrit a fi d'ésser enviat al dit ,espiritual' i d'influir en el seu capteniment davant l'inquisidor; i el punt de re-

ferència cronològic queia plenament dins la vida d'Arnau, en els seus darrers anys.¹⁸

La troballa i la identificació del text genovès per la senyora bibliotecària Oriana Cartaregia, té, almenys des del punt de mira des del qual són escrites aquestes pàgines, un triple mèrit: el de proporcionar el text complet d'aquell opuscle; el de confirmar que el dit text no té res a veure amb el tocat per la sentència condemnatòria de Tarragona del 1316 i que, per tant, no es pot confondre amb l'*Alia Informatio Beguinorum*; i el de fer conèixer el títol que consta en el manuscrit de la Biblioteca Universitària de Gènova, títol que completa i confirma l'inventat per mi el 1976: *Epistola ad gerentes zonam pelliceam*.

Afegiré una paraula sobre el segon dels dits resultats: tenim, en efecte, la confirmació que l'*Epistola...* no és el text afectat per la sentència condemnatòria de Tarragona, no sols per la manca d'encaix de l'incipit, sinó, sobretot, perquè en el nostre tractat no hi ha ni una paraula sobre les altres ciències diverses de la teologia, que és, recordem-ho, el tema, al qual fa referència la proposició condemnada de l'*Alia Informatio Beguinorum*.¹⁹

18. Pràcticament no he d'afegir res a allò que vaig escriure en conèixer la documentació relativa al procés inquisitorial a càrrec de Guiard de Cressonessart, en el meu *Noves dades biogràfiques de mestre Arnau de Vilanova. II. Arnau de Vilanova i Guiard de Cressonessart*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», VII-VIII (1988-1989), 279-280; el coneixement del text complet i la presència del títol permeten d'arrodonir les conseqüències que deriven del dit text. La documentació relativa al procés inquisitorial a càrrec dels «gerentes zonam pelliceam» ha estat publicada recentment per P. VERDEYEN, *Le procès d'inquisition contre Marguerite Porete et Guiard de Cressonessart (1309-1310)*, dins «Revue d'Histoire Ecclésiastique», LXXXI (1986), 47-94, on figura la bibliografia anterior; cf. ATCA, VII-VIII (1988-1989), 561, núm. 4622.

19. «Item, damnamus libellum qui intitulatur: *Alia Informatio Beguinorum*, et incipit: *Als cultivadors de la evangelical pobrea. Ubi damnat omnes scientias preter theologiam. Sententia (de!) condemnationis operum et errorum Arnaldi de Vilanova*, dins Jaime VILLANUEVA, *Viage literario a las Iglesias de España*. Tomo XIX. *Viage a Barcelona y Tarragona*, Madrid, Real Academia de la Historia 1851, 321-328, en concret 326. La discussió entorn de l'incipit es pot veure en el meu *Troballa de tractats espirituals perduts d'Arnau de Vilanova*, dins «Revista Catalana de Teologia», I (1976), 501-502. Per a la doctrina entorn de la ciència humana, cf. el meu *L'Alia Informatio Beguinorum d'Arnau de Vilanova. Edició i estudi del text* (Studia, textus, subsidia II), Barcelona, Facultat de Teologia 1978, 68-81 i 174-176.

Esquema i objectiu de l'Epistola...

L'anàlisi del text i de la seva dinàmica de pensament confirmarà tant com hom desitjar pugui la naturalesa i l'objectiu de la lletra.

Ella mateixa dóna el seu resum en parlar en les línies 8-10 de les quatre virtuts en les quals qui vol fer vida espiritual ha d'imitar Crist i els apòstols: pobresa (línies 11-20), humilitat (línies 21-49), caritat (línies 50-188) i castedat (línies 189-193).

La doctrina relativa a l',altíssima paupertas' es limita a recordar que aquesta consisteix a evitar dos extrems: el de posseir quelcom de superflu i el de capficar-se pel futur.

El fragment dedicat a la ,pleníssima humilitas', ultra recordar que la dita virtut consisteix a rebaixar-se evitant d'adobar-se corporalment amb coses precioses o rebuscades i de considerar-se superior als altres, afegeix dos altres extrems: el principi de la imitació i la posada en pràctica de la doctrina de Crist i dels Apòstols; i una concreció per al cas que hom fos acusat d'heretgia, ocasió en la qual hom no hauria de respondre: «dius mentida», ans de dir: «amb tot el respecte, no ho sóc».

La secció dedicada a la ,perfectíssima caritas' no té parió ni en les dues anteriors ni, tal com veurem de seguida, en la quarta. La tercera, en efecte, no sols indica que aquella caritat consisteix a tenir zel de la salvació dels altres, adaptant-se a ells i evitant tot allò que pugui xocar, ans, immediatament, ja en treu la conseqüència: si la ,zona pellicea' escandalitza, ha d'ésser evitada (línies 72-73). Segueix de seguida la justificació d'una conseqüència tan dràstica en forma de reflexió entorn d'un principi i de les seves conseqüències: el principi és el de la centralitat de Jesucrist per a la vida cristiana, el fet que Ell és la regla única que s'ha d'aplicar a tota vida cristiana (línia 79); en conseqüència, només és lícit d'imitar Joan Baptista en la mesura que tal imitació condueixi a la de Jesucrist; i així, Joan Baptista no s'hauria posada la ,zona pellicea' ,in offensam' i per això l'*Evangelium* només diu que la portava al desert; per tant, si els seus imitadors la porten en públic contra el manament de l'autoritat de l'Església, fallen per molts caps en el punt de la caritat (línies 102-115), com també en el de la humilitat evangèlica (recordem que és la segona de les virtuts que ha d'ésser assegurada, lín. 21-49), perquè menysprearien els altres i àdhuc l'autoritat de l'Església (línies 121-130). L'autor es posa una objecció (línies 132-188): l'autoritat de l'Església no pot prohibir allò que Crist concedeix i en concret no pot prohibir d'imitar Joan Baptista; la resposta recorda que l'afirmació anterior és veritat de les virtuts cristianes, però no pas sempre

d'allò que en són els signes externs, distinció que seria confirmada per la *Bíblia*.

Finalment, la ,sinceríssima castitas' consisteix a evitar les ocasions d'im-mundícia carnal.

Cap dubte, doncs, d'on rau l'interès tant de l'autor com dels seus lectors actuals: no pas en l'explicació teòrica d'allò que és cada una de les quatre virtuts que han d'orientar el capteniment de qui es vulgui moure dins els quatre punts cardinals de la pobresa evangèlica, cosa que es pot trobar, segurament amb més riquesa doctrinal, en qualsevol summa de teologia de qualsevol mestre contemporani o del segle XIII, ans en aquells punts que, pel fet de tocar de peus a terra, trenquen l'abstractesa de l'exposició: el punt de la resposta a l'acusació d'heretge, en el fragment dedicat a la segona virtut (la ,pleníssima humilitas'), i el llarg discurs sobre la valoració cristiana de la ,zona pellicea', que no sols és el nucli de l'exposició de la virtut tercera (la 'perfectíssima caritas'), ans el de tot el tractat. I els dos punts acabats d'assenyalar com els realment importants en la nostra *Epistola...* ens confirmen amb tota la força possible que aquesta és adreçada a un acusat d'heretgia i per això encausat per la inquisició i que una de les raons de l'enfrontament amb l'autoritat de l'Església és el fet de contraposar aquesta autoritat a l'elogi de Jesús a Joan Baptista (cf. Mt XI, 7-15) a fi de justificar per a un cristià el dret incondicional d'imitar-lo cenyint-se amb un cinturó de couro, la ,zona pellicea'.

Sabent per altra banda quina era la situació de Guiard de Cressonessart (i potser la de Marguerite Porete) davant el tribunal de la inquisició de París els anys immediatament anteriors al 1310, no sembla qui hi pugui haver dubte de com el mateix text confirma quina fou la seva destinació i, per tant, el seu sentit.²⁰

Remarquem un detall, ni que sigui negatiu: l'*Epistola ad gerentes zonam pelliceam* es limita a exposar la doctrina sobre la relació dels dits encausats amb l'autoritat de l'Església. Ni una paraula sobre l'altre fons del problema, el de la doctrina mística del *Mirouer des simples âmes* de Marguerite Porete, potser perquè ací l'autor no tenia res a objectar, ans al contrari, o pot-

20. Vegeu els estudis citats en la nota 18.

21. Recordem que el llibre de Marguerite Porete ha estat recentment publicat: *Mirouer des simples âmes* (GUARNIERI, «Corpus Christianorum. Continuatio Mediaevalis», LXIX, Turnholt, Brepols, 1986); quant a algunes de les possibles coincidències doctrinals entre aquesta obra i la doctrina d'Arnau de Vilanova, vegeu allò que en dic en el meu *L' Allocutio christini... d'Arnau de Vilanova. Edició i estudi del text*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», XI (1992), 77, 80, 82, 98, 90, 91, normalment en les notes complementàries de les dites pàgines.

ser perquè el tema es trobava a les mans de la inquisició i valia més no embolicar-s'hi.²¹

Sigui la que sigui la raó per la qual l'*Epistola...* es limita a assenyalar el capteniment davant l'autoritat de qui pretén la perfecció evangèlica en sentit 'espiritual', el fet és que la doctrina de l'autor ací, com en tantes altres ocasions no planteja cap problema d'ortodòxia,²² ni que només fos per la insistència amb què ací reafirma l'obligació de sotmetre's a l'autoritat de l'Església o per la distinció que estableix entre la llibertat del cristià a practicar internament la virtut i la de manifestar-ne certs signes, o per la clara doctrina cristocèntrica.

Val a dir que cap d'aquestes posicions doctrinals que acabem d'assenyalar no estranyen en un 'espiritual' cristià de cap temps, sobretot en un que encara no havia experimentat (ni experimentalment) les traduccions disciplinàries que Joan XXII faria de les formulacions doctrinals en la qüestió de la pobresa de Crist i dels Apòstols;²³ i val a dir sobretot que no estranyen gens en Arnau de Vilanova, el qual sempre s'havia manifestat sincer reafir-

22. El cas potser més esclatant és el de la primera part del *De belemosina et sacrificio*, que, havent estat l'escrit arnaldià més tocat per la sentència inquisitorial de Tarragona 1316, aquesta mateixa sentència deixa fora de la seva condemnaició la primera part del dit tractat, tal com hom pot veure en el meu *Troballa de tractats espirituals perduts d'Arnau de Vilanova*, dins «Revista Catalana de Teologia», I (1976), 499-500; de més a més, cal no oblidar que nombre d'escrits religiosos d'Arnau de Vilanova no han estat afectats per aquella sentència inquisitorial, d'altra banda no excessivament fidel a la literalitat dels textos: *De mysterio cymbalorum Ecclesiae, Philosophia catholica et divina, Allocutio christini de hiis quae conveniunt homini secundum propriam dignitatem creaturae rationalis*, etc.

23. D'entre la imponent bibliografia sobre el tema, potser encara és encertat d'assenyalar com a una de les obres bàsiques, la de Raoul MANSELLI, *Spirituali e beggini in Provenza* (Studi Storici, 31-34), Roma, Istituto Storico Italiano per il Medio Evo 1959, VI i 356 pp.; i pel que fa a l'evolució dels problemes Marino DAMIATA, *Guglielmo d'Ockham: Povertà e potere. I. Il problema della povertà evangelica e francescana nel secolo XIII e XIV. Origine del pensiero politico di G. Ockham*, Florència, Studi Francescani 1978, 516 pp.

24. D'entre els possibles textos, em sembla especialment decidit el fragment del *De mysterio cymbalorum Ecclesiae* sobre la posició de la figura del successor de Pere en l'Església (PERARNAU, «Arxiu de Textos Catalans Antics», VII-VIII (1988-1989), 65-68, línies 189-240); tal afirmació no exclou la crítica a un papa concret, com és ara a Bonifaci VIII en la *Protestatio, praesentatio ac supplicatio Benedicto XI postridie kl. iunii a. D. M CCC IV data* (PERARNAU, «Arxiu de Textos Catalans Antics», X (1991), 207-209, línies 423-501). Una altra reafirmació de les institucions jurídiques eclesiàstiques es pot veure en la traducció castellana de l'arnaldià *De belemosina et sacrificio* (PERARNAU, Roma, Instituto Español de Estudios Eclesiásticos 1976 [1978], 151, línies 649-653): «...ca el ofiçio de los sacramentos o de los saçerdotes es a contynuar atanto commo cunple a rregimiento del su pueblo, hordenó nuestro sennor ihesu christo espeçial mente para su servisió los diezmos e las primisiçias, las quales, aquello que lo vala, non deve çesar nin çesen entre los fieles».

mador del poder, tant de l'eclesiàstic²⁴ com del civil²⁵ -i no havia pas deixat passar l'ocasió d'aprofitar-se'n.²⁶

Però hi ha per ventura una circumstància que podria explicar el to de claredat i de decisió que el seu autor volgué donar a l'*Epistola ad gerentes zonam pelliceam* i que, com ja sabem, convencé Guiard de Cressonessart a sotmetre's. La circumstància és aquesta: gairebé amb coincidència cronològica total, se sotmetia l'esmentat Guiard (9 d'abril del 1310),²⁷ i era publicada la butlla papal *Dudum ad apostolatus* (14 d'abril del 1310), en la qual Climent V donava satisfacció a les peticions adreçades per Arnau de Vilanova ja als dos papes anteriors,²⁸ i establia una comissió pontifícia que esbrinés la veritat de les persecucions sofertes pels framenors 'espirituals' en els convents franciscans.²⁹ La situació d'enduriment de Guiard coincidia, per tant, amb aquella temporada durant la qual la dita butlla era gestada i res no era tan contraproductiu a la seva arribada a port com el fet que un 'espiritual'

25. Proporciona una mostra de la defensa arnaldiana dels drets reials el document del 20 d'abril del 1300, suara publicat dins el conjunt de MARTÍ DE BARCELONA, *La cultura catalana durant el regnat de Jaume II* (SERRA, «Estudios Franciscanos», 91 (1990), 260-262, núm. 41). I en sentit global, que abasta tant les autoritats civils com les religioses, i amb una doctrina en plena coherència amb la del nostre text, la introducció a l'*Alia informatio beguinorum*, es presenta com a escrit enviat als beguins per al moment que els calgui respondre d'ells mateixos i d'allò que fan: «que respondero degate confessare tanto arditamente quanto constantemente, in quella ora ke recercati serrete de lo uostro stato dauante tucty li auante posti, zo è, tucty quilli que so posti a regemento dello popolo en qualique maniera, o syano doctury de lege o principi de sacerdoti o principi popolari» (PERARNAU, Barcelona, Facultat de Teologia 1978, 19-20).

26. El fet d'aprofitar-se de la seva posició pròxima al poder eclesiàstic és perceptible en les *Denuntiationes Gerundenses*, en concret en la *Denuntiatio secunda contra eundem fratrem Bernardum de Podio Cercoso, praedicatorum* (CARRERAS I ARTAU, «Anales del Instituto de Estudios Gerundenses», V (1950), 53).

27. P. VERDEYEN, *Le procès d'inquisition contre Marguerite Porete et Guiard de Cressonessart (1309-1310)*, dins «Revue d'Histoire Ecclésiastique», LXXXI (1986), 65-67, acta de sotmetiment, datada el 9 d'abril del 1310.

28. La primera de les peticions es troba ja dins la versió inicial de la *Philosophia catholica et divina* aleshores intitolada *Ars catholicae philosophiae* (PERARNAU, «Arxiu de Textos Catalans Antics», X (1991), 96-100, línies 594-643); la lletra que acompanyava aquest tractat, tramès des de Niça a Bonifaci VIII, insistia a actuar en aquest sentit, encara que de forma general, *Epistola nuncupatoria tractatus Philosophia catholica et divina ad Bonifacium VIII* (PERARNAU, *ibid.*, 197, línies 28-32, i 198, línies 60-66). En la *Protestatio, praesentatio ac supplicatio Benedicto XI postridie kl. iunii a. D. M CCC IV data*, no sols recordava la petició feta a l'antecessor (PERARNAU *ibid.*, 207, línies 412-413; 208, línies 449-472; i 209-210, línies 527-557); ans encara insistia davant el successor en el mateix sentit, (212-213, línies 650-707).

29. La butlla *Dudum ad apostolatus* és publicada dins el *Bullarium Franciscanum*, V (EUBEL, Roma 1898, 65-68).

beguï,³⁰ en darrera instància de la mateixa corda que els framenors ,espirituals', prengué una determinació definitiva de no reconèixer les autoritats de l'Església. Aquest fet hauria equivalgut a oferir en safata d'argent als enemics de la dita butlla la clau que hauria tancat les portes a la seva publicació o almenys a la seva aplicació. I fins i tot em pregunto (només em pregunto, no m'atreveixo a aventurar cap resposta) si la còpia, clarament afegida, de l'*Epistola...* en els folis aleshores en blanc al final del Vat. lat. 3824, no seria una manera de fer pública en cort papal la intervenció de mestre Arnau de Vilanova reconduint una situació que de cap manera no afavoria els ,espirituals' de cap família o tendència.

És molt possible que, en llegir la darrera observació, més d'un lector s'hagi adonat que, amb ella, ha estat introduït en la seva anàlisi un altre aspecte que ha estat constantment endevinat darrera els successius textos arnaldians des de l'edició de l'*Alia informatio beguinorum*: aquell que l'autor d'aquestes línies ha anomenat la ,instrumentalització' de la doctrina en funció d'objectius no exclusivament doctrinals, ací, en concret, el d'obtenir que Guiard de Cressonessart acceptés l'autoritat de l'inquisidor del regne de França, es captingués com a cristià respectuós de la jerarquia àdhuc en el mal tràngol del procés inquisitorial i que, ni que fos sense pensar-s'ho i contra tota intenció, no posés pals a les rodes a la publicació d'una butlla que havia d'ésser extraordinàriament favorable a tots els ,espirituals', sobretot als framenors partidaris de mantenir la regla franciscana en tota la seva rigidesa.

La pregunta, doncs, que s'imposa al final és aquesta: la doctrina de l'*Epistola ad gerentes zonam pelliceam*, reflecteix fins als darrers detalls el pensament autèntic i íntim de mestre Arnau de Vilanova o és només l'exposició d'aquells aspectes doctrinals que convenia de subratllar en una avinentesa determinada? Mentre es van aportant els materials que només en el futur (aquell futur consistent en la publicació de tota l'obra ,espiritual' d'Arnau de Vilanova) permetran de donar una resposta a aquesta i a d'altres preguntes, que per ara només es van acumulant, crec que és possible de fer una afirmació decidida: almenys tant com ell ,veu' en la Sagrada Escriptura les institucions de l'estructura eclesiàstica, Arnau de Vilanova no sols no té cap problema a admetre-les, ans les accepta més que cordialment, religiosament.³¹

30. La qualificació de ,beguï', aplicada a Guiard de Cressonessart, es troba en dos almenys dels documents publicats per P. VERDEYEN, *Le procès...*, (citat en la nota 27), 56 i 62: «Cum quidam beguinus, nomine Guiardus de Cressonessart...»; però en la pàgina 65 trobem la variant: «Cum quidam pseudo-religiosus nomine Guiardus...».

31. Vegeu les indicacions formulades en la nota 24.

Atenció a Florència

Dues observacions, abans de deixar la paraula a la senyora Cartaregia. Justament de la seva descripció del manuscrit es dedueix que totes les indicacions de procedència assenyalen vers Florència. I ja és sabut que Florència conserva el volum manuscrit procedent de Camaldoli, en el qual han arribat fins a nosaltres tres textos ,espirituals' d'Arnau de Vilanova traduïts a l'italià-toscà, darrerament publicats tant per Raoul Manselli com per Miquel Batllori. Ara compareix un altre text arnaldià, de naturalesa ,espiritual' i, per allò que sembla, de la mateixa o pròxima procedència, cosa que obliga a formular la pregunta de si encara en compareixeran d'altres d'idèntica naturalesa i origen i si hi ha elements comuns entre els dos coneguts fins ara, dels quals ja sabem que no els és comú un element que hauria pogut tenir la seva importància: la filigrana, ací la 6647 del Briquet, allí la 790, segons Manselli.³²

L'altra és que, de fet, el primer text del volum actualment genovès és de Ramon Llull. Tampoc aquesta no és una dada nova, car ja fa una colla d'anys, Atanasius López cridà l'atenció sobre el volum ms. 1001 de la Biblioteca Riccardiana de Florència, volum que posteriorment ha estat estudiat per Francesco Santi.³³ Però caldrà veure si hi ha alguna relació entre el nou text genovès i els florentins, ja que el *Compendium seu commentum artis demonstrativae* també sembla trobar-se en els ff. 166-240 del florentí acabat d'esmentar. En qualsevol cas, però, sempre resulta enfortida la presència

32. Les informacions fins ara més riques sobre el manuscrit de Florència, Biblioteca Nazionale, Conventi Soppressi, G. 3.368, són les proporcionades per Raoul MANSELLI, *La religiosità d'Arnaldo da Villanova*, dins «Bulletino dell'Istituto Storico Italiano per il Medio Evo e Archivio Muratoriano», núm. 63 (1951), 40-42, al qual sembla que el copista fou únic: «La scrittura è di tipo cosí detto preumanistico, con poche abbreviazioni e, come sembra, di una mano...»; Miquel BATLLORI, *Les versions italianes medievals d'obres religioses d'Arnau de Vilanova (ms. G. 3.368 de la Biblioteca Nacional de Florència)*, dins «Archivio italiano per la storia della pietà», I (1951), 407, afirma que ha estat «transcrit per dues mans diferents».

33. Athanasius LOPEZ, *Descriptio codicum franciscanorum Bibliothecae Riccardianae Florentinae*, dins «Archivum Franciscanum Historicum», III (1910), 739-742; Francesco SANTI, *Osservazioni sul manoscritto 1001 della Biblioteca Riccardiana di Firenze, per la storia del lulismo nelle regioni meridionali dell'Impero nel secolo XIV*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», V (1986), 231-267.

d'obres de Ramon Llull i, per tant, de lul·lisme a Itàlia abans de l'anada de Joan Bulons a Pàdua en la quarta dècada del segle XV.³⁴

Així, doncs, ultra allò que proporcionen els seus textos, el volum genovès posa dues línies d'interrogants: la primera afecta la presència d'obres arnaldianes (i si hi hagué obres, degué haver-hi persona o persones interessades) a Florència o en les seves rodalies en el pas del segle XIV al XV; la segona posaria problemes semblants en relació a les obres lul·lianes, la presència de les quals entorn de Florència resulta enfortida amb el nou text genovès; i en relació a si cada un d'aquests grups d'obres es basava en interessos de persones diferents o si hi hagué una persona o un grup unitari interessat tant en les obres de Ramon Llull com en les d'Arnau de Vilanova.

És evident que només aportacions de futur permetran de donar qualche resposta a tals problemes.

Biblioteca Universitaria di Genova Ms. A IX 27

Cartaceo, secc. XIV-XV, mm 285 x 215, carte II + 142 + I; composito costituito da tre parti differenti: la prima contiene il testo I, la seconda i testi II-V, la terza il testo VI.

La legatura, in pergamena, è costituita da un documento notarile rovesciato, presumibilmente del XV sec. Sul dorso a penna: «De arte demonstrativa»; recante un cartellino a penna il num. 139, e sotto l'attuale cartellino della Biblioteca Universitaria di Genova traspiaiono i resti di un antico cartellino con disegni a volute (sec. XVI?). Le misure della legatura: mm 293 x 220. Il codice è probabilmente stato rilegato nella prima metà del XVII secolo ad opera dell'antiquario fiorentino Stefano Rosselli (1598-

34. Francesco SANTI, *Osservazioni...*, 250. El mateix Francesco Santi, accedint amablement a una petició meua, ha comparat la lletra amb què és copiada l'*Epistola...* en el manuscrit genovès, amb la dels manuscrits florentins de la Biblioteca Marucelliana C 279, de la Biblioteca Riccardiana ms. 1001, i de la Biblioteca Nazionale, Conventi Soppressi G 3.368; descartada qualsevol semblança entre la lletra del manuscrit genovès i la dels dos primers manuscrits florentins esmentats, quant al tercer, la seva conclusió, després d'un examen detallat de les lletres i de llurs 'ductus', és que «la differenza rispetto al manoscritto di Genova sono significative» (lletra del 26 de maig 1993). En una lletra anterior, del 10 maig 1993, m'havia comunicat que, en veure la mostra de la lletra del volum genovès «ho pensato subito al codice di Francoforte Praed. 58, che contiene l'*Alphabetum* e che è poco studiato». No cal dir com li agraeixo tanta atenció!

1664).³⁵ Affermiamo questo in conseguenza di ricerche effettuate riguardo ad altri codici, di argomento diverso, della stessa donazione G. Gaslini.³⁶ In particolare i codici A IX 26, A VII 27 e G IV 29, ci hanno condotto a questa ipotesi. Il primo ms., sicuramente databile alla prima metà del XVII secolo, è la trascrizione, ad opera di Stefano Rosselli, de *Gli esercizi emendati* di Michelangelo Buonarroti il Giovane.³⁷ L'esame del codice ha rivelato l'uso di un certo tipo di carta con filigrana (non riscontrata su Briquet) recante un sole a dodici bracci con occhi e naso inscritto in un cerchio, e una testa umana in cerchio. Stesso tipo di carta, di origine quasi certamente toscana, è stato utilizzato per la composizione del ms. A VII 27,³⁸ anch'esso attribuibile, come trascrizione, all'opera di Stefano Rosselli. Il codice G IV 29,³⁹ che porta gli *Opuscula Leonis Baptistae Alberti*, studiato approfonditamente da H. Janitschek,⁴⁰ è chiaramente riconosciuto dallo studioso del secolo scorso, come facente parte della biblioteca di Stefano Rosselli perchè recante sul dorso il cartellino n. 212 di quella raccolta. Quest'ultimo codice è inoltre composto, in parte, da carta recante la filigrana con testa umana, già riscontrata nel codice A IX 26.

Il nostro codice A IX 27, non solo porta sul dorso un cartellino identico a quello rintracciabile sugli altri codici della raccolta Rosselli, ma ha la prima carta di guardia anteriore, inserita evidentemente al momento della rilegatura, recante la filigrana con sole già riscontrata per i codici A VII 27 e A IX 26.

35. G. NEGRI, *Istoria de Florentini scrittori*, Ferrara 1722, 507; M. LASTRI, *Elogio di Stefano Rosselli, antiquario fiorentino*, in «*Novelle letterarie*», Firenze 1759, nn. 27-30.

36. Oriana CARTAREGIA, *I manoscritti «G. Gaslini» della Biblioteca Universitaria di Genova*, Roma, Istituto Poligrafico e Zecca dello Stato 1991, XVIII + 178 pp.

37. *Ibid.*, 12-13.

38. *Ibid.*, 8-9.

39. *Ibid.*, 129-130.

40. H. JANITSCHKEK, *Alberti Studien*, in «*Repertorium für Kunstwissenschaft*», VI (1883), 39-46.

Parte I

Carte 1^a-98^c, numerazione originale a penna, fasc: 7 sesterni + 1 setterno con una carta in aggiunta (c. 98); specchio di scrittura su due colonne predeterminato con inquadratura a grafite, mm 200 x 65, con mm 14 di distanza fra colonne. Scrittura minuscola gotica di varie mani; titolo e iniziali ad inchiostro rosso e oca. Richiami a fine fascicoli. Numerose note mss. più tarde a lato del testo. Filigrane: del tipo ai nn. 439 e 6643 del Briquet.

I. Ramon LULL, *Compendium siue comentum artis demonstrative* (titolo a carta 1^a). *Inc.* c. 1^a: Deus Sanctissime existens... Incipit compendium... Quoniam omnis scientia est... *Exp.* c. 98^c: ...cautelam et defencionem domini nostri Ihesu Christi Amen.

Parte II

Carte 99-132^d, numerazione moderna a matita, fasc.: 1 sesterno + 1 setterno + 1 sesterno; specchio di scrittura su due colonne inquadrate a incisione, mm 210 x 65, con mm 20 di distanza fra colonne. Scrittura mercanteca di un'unica mano. Rare note a margine di mano coeva.

Filigrana: del tipo al n. 6647 del Briquet.

II. Arnau de VILANOVA, *Epistola ad gerentes zonam pelliceam* (tit. a carta 99^a). *Inc.* c. 99^a: [C]unctis viuere volentibus in euangelica paupertate... *Exp.* c. 101^a: ...in spiritu elie christum annunciabunt. Explicit. Benedictus sit dominus noster ihesus christus. Amen.

III. *Conflictus iudeorum* (titolo a carta 101^c). *Inc.* c. 101^c: [D]ominus Rex est certificatus per scripturam sacram... *Exp.* c. 110^c: ...omnia talmuta infra octo dies afferatis ey vel sue curie. Deo gracias.

IV. [Profezie riguardanti gli anni del XIII sec.] (titolo del catalogo Tamburini). *Inc.* c. 111^c: Ihesus Christus. [T]empore colubri leone filij... *Exp.* c. 131^c: ...ut videre possimus gloriam crucifixi. Qui in unitate patris et spiritus... Explicit liber deo gracias.

V. *Tractatus contra passagium in partes ultra marinas quod tunc promovebatur* (titolo a carta 131^r) *Inc.* c. 131^r. [P]assagium... quod nunc per sedem apostolicam... *Exp.* c. 132^d: ...predicantem et Christum Jhesum euuangelizantem. *Explicit.* Deo gracias.

Parte III

Carte 133^r-142^r, numerazione moderna a matita, ma anche, per le prime cinque carte, numerazione antica a penna, 2-6. Fascicolo: un quinterno; specchio di scrittura inquadrate a grafite, mm 205 x 140. Scrittura mercantesca di un'unica mano. Filigrana: non rilevabile.

VI. *An in sompno melior quam in vigilia digestio per femor celibretur utiliter membrorum omnium cum doctoribus idem tamquam dubium reputetur* (titolo a carta 133^r). *Inc.* f. 133^r: Primo dicit titulus in ordine sententiali sompno... *Exp.* f. 142^r: ...essito ideo vobis dominus affluentissime reconpesset.

Gènova i Barcelona, abril 1993

Post Scriptum:

La repetida referència de les pàgines anteriors a l'edició d'actes del procés inquisitorial a càrrec de Guiard de Cressonessart publicada per P. Verdeyen, no ha de fer oblidar que el descobridor i primer editor de tals actes fou el prof. Robert E. LERNER, *An 'Angel of Philadelphia' in the Reign of Philip the Fair: The Case of Guiard de Cressonessart*, dins *Order and Innovation in the Middle Ages*, Princeton 1976, 343-364 i 529-540.

incipit epistola ad gerentes zonam pelliceam

UINCIBUS vivere. Volentibus
 in omni gelata paupertate
 consilio eorum sua omnia qd
 vestigia sequantur capitis scilicet Ihu
 xpi et suorum discipulorum taliter vivere
 et quotiendo cum ceteris fidelibus qd qm
 tu ad uita spuale; euangelice pfectione
 pficiat semp in semetipso et semp
 donec alijs ex emptu in ea pficiantur
 et magis occasione deficiendi. Et
 ideo sicut discipuli xpi debet ubiq
 quatuor virtutes in corde qd ope
 semp colere et serbare: scilicet alio
simam paupertate plenissimam humilitate
perfectissimam caritate amorem
simam pudicitiam seu castitatem. Quia
 tu ad prima debet in genere duo
 serbare: primum e qd nil habeant
 vel habere velint nisi qd e pccate
 necessarium vel ad vitam rate. spualis
 ut discipulus officio ut orationi neces
 saria vel ad sustentatione: comedenda
 due corporalis ut operimenta: cordali
 menta: q tali sustentationi solum suffi
 ciant. Item qd sollicitudines hanc ne
 cessaria: y curam qd futuro tempore
 totalit a se pellant si tunc canoniz

cu necessitas occurrer sollicitudine
 sine prejudicio aliorum teni virtutum
 Quod uanti ad humilitate debet se
 ipso abire: no solum in habitu corpo
 ris si et in eis. In habitu corporis
 ut omne qd fuerit pccatosa aut cu
 riosa no seu quomodo potit quicq
 ueret. In habitu mentis ut nullo ge
 nere gracia spualiu ut corporaliu
 estimet se ipm ee potius alio ut
 dignu honore aliquo xpi qd semp
 erit in preceptis ecclesiasticis ob
 dies in qstus honesto ad quiescens
 in innocens pacies ita qd nec mur
 murabit nec querat nec luge
 bit ut uerum cultore pfectionis eu
 gelice. Et ostendat ymnositate xpi q
 cu maledicebat no maledicebat si
 tedebat se iudicant: imple. Et
 ymnositate apti et discipulo xpi de
 quibus dicit apti maledicimus: et
 benedicimus. Et adimplendum dicit
 na xpi qui dicit si quis te pccasse
 rit: una manilla prebe ei et al
 tera: et si quis angustauerit te:
 mille passa dabo: tu eo duo milia.
 Et adimplendum dicitur apti q
 dicit: qd secum dm no oportet portare
 si mansuetu ee ad omnes docibile:
 Impacietez: et cu modesta: corripere
 eos qui resistunt uocati et illi
 qd dicit eximberang nos nos ipso sic
 det ministros i multa paciencia: qn
 dicitur: - xpi qd si quis dixerit
 me fore hereticum no dicere ei me
 ritus si fecerit: aut dicit salus re

[ARNALDI DE VILLANOVA]

INCIPIT EPISTOLA AD GERENTES ZONAM PELLICEAM

(Genova, Biblioteca Universitaria,
Ms. G.Gaslini A. IX. 27., ff. 99a-101a)

[C]unctis viuere volentibus in euuangelica paupertate consulo 1
ego, seruus omnium, quod vestigia sequantur capitis, scilicet Jhesu
Christi, et suorum discipulorum, taliter viuendo et conuersando cum
ceteris fidelibus quod, quantum ad uitam spiritualem euuangelice
perfectionis, proficiant semper in semetipsis et semper dent aliis 5
exemplum in ea proficiendi et nunquam occassionem deficiendi.

Et ideo, sicut discipuli Christi, debent vbique quatuor virtutes
tam corde quam opere semper colere et seruare, scilicet altissimam
paupertatem, plenissimam humilitatem, perfectissimam caritatem,
sincerissimam pudiciciam seu castitatem. 10

Títol V om

3 conuersando V conuerssando 4 euuangelice V euangelice 6 occassionem V
occasionem

1. L'íncipit és molt semblant tant al de la *Informatio Beguinorum sive Lectio Narbonae*, «Tots aquells qui volen fer vida esperitual...» (BATLLORI, «Els Nostres Clàssics», 53-54), Barcelona 1947, 141), com al de l'*Alia Informatio Beguinorum*, «Als cultivadors de la evvangèlic pobrea...» (VILLANUEVA, *Viage literario a las Iglesias de España*, XIX, Madrid 1851, 326); també per aquesta raó, el nostre text ha estat confós amb els dos altres esmentats; cf. el meu *Troballa de tractats espirituals perduts d'Arnau de Vilanova*, dins «Revista Catalana de Teologia», I (1976), 501-502.

2. El cristocentrisme és concepte central en la doctrina espiritual d'Arnau de Vilanova, tal com hom pot veure dins la seva *Philosophia catholica et divina* (PERARNAU, «Arxiu de Textos Catalans Antics», X (1991), 63, línies 88-91 (principi), 69-70, línies 188-201 (conseqüència)).

7-10. D'acord amb el principi exposat en la nota anterior, ací les quatre virtuts deriven de la imitació de Crist, i en la *Philosophia catholica et divina* són totes quatre esmentades en dibuixar la figura espiritual de Jesús: 'altissima paupertas' (68, lín. 177), 'vera humilitas' (64, lín. 100-113), 'fervor dilectionis' (65, lín. 130-133) i, 'quis temperatior virgine pudicissimo?' (66, lín. 143); vegeu també la *Lliçó de Narbona* (BATLLORI, «Els Nostres Clàssics», 53-54, 143, lín. 13-14): «viure en la major humilitat e en la major caritat...»; *ibid.*, lín. 17-18: «...amar pobresa en aquest segle...»; i 144, lín. 6-7: «...menysprear e squivar los delits de la carn...».

Quantum ad primam, debet in genere duo seruare.

Primum est quod nil habeant vel habere velint, nisi quod est precise necessarium vel ad cultum uite spiritualis, ut scriptura officio uel oracioni necessaria, vel ad sustentacionem cotidianam uite corporalis, ut operimenta et alimenta, que tali sustentacioni solum sufficiant.

Secundum, quod sollicitudinem hec necessaria procurandi pro futuro tempore totaliter a se pellant, sed tunch tantum, [f. 99b] cum necessitas occurrit, sollicitentur, sine prejudicio aliarum trium virtutum.

Quantum ad humilitatem, debent seipsos abicere non solum in habitu corporis, sed et mentis. In habitu corporis, ut omne quod fuerit preciosum aut curiosum omnino seu quantum poterit quisque uitet. In habitu mentis, ut nullo genere graciaram spiritualium uel

11 debet V debent

12 nil V nihil 15-16 sufficiant V sufficiat

22 et V etiam 26 ecclesiasticis V eclesiasticis 29 euangelice V euangelice 31 ymitacione V imitatione

13-15 Cf. ARNALDI DE VILLANOVA, *Philosophia catholica et divina* (PERARNAU, «Arxiu de Textos Catalans Antics», X (1991), 126, línies 1041-1043 i 132-133, línies 1120-1124) 15 Cf. *Alia informatio begunorum* (PERARNAU, Barcelona, Facultat de Teologia 1978, 32-33, lín. 117-121): «...res plus no volem aver, si no qualque manera de vianda, de què puscam nostre cors sostener, e qualque vestedura, de què nos pugam cubrir»; 33, lín. 134-135: «que tan solament ajam la vianda e què vestir.»

17-20 Cf. *Lliçó de Narbona* (BATLLORI, «Els Nostres Clàssics», 53-54, Barcelona 1947, 158, línies 4-13)

22-24 Cf. *Ibid.*, 158, línies 15-22 28 Vegeu el text de sant Pau citat en les línies 36-37 29-30 1Petr II, 23 32 1Cor IV, 12

17-20. Potser cap altre text d'Arnau de Vilanova no encaixa tant amb el d'aquestes línies com el llarg fragment de l'*Alia informatio begunorum*, que vaig encapçalar amb el sotstítol de *Volem conservar l'esperit lliure* (PERARNAU, Barcelona, Facultat de Teologia 1978, 57-60, línies 319-413).

22-24. La doctrina d'aquestes dues línies és la mateixa exposada en el *Tractatus de caritate o Ad priorissam, de caritate* en forma de l'apòleg de les dues monges per a la intel·ligència del setè senyal de l'autèntica caritat, corresponent al «non quaerit quae sua sunt» de 1Cor, XIII, 5 (TOCCO, «Giornale storico della Letteratura italiana», VIII (1886), 489-490; BATLLORI, «Archivio Italiano per la storia della pietà», I (1951), p. 423, línia 27 a p. 425, línia 17; MANSELLI, «Bulletino dell'Istituto Storico Italiano per il Medio Evo e Archivio Muratoriano», núm. 63 (1951), 71-72).

corporalium estimet seipsum esse potius alio vel dignum honore
aliquo. Propter quod semper erit in preceptis ecclesiasticis obediens,
in consiliis honestis adquiescens, in iniuriis paciens, ita quod nec
murmurabit nec increpabit nec litigabit, ut verum cultorem perfec-
tionis euangelice se ostendat ymitacione Christi, «qui, cum maledi-
cebatur non maledicebat, sed tradebat se iudicanti iniuste». Item,
ymitacione apostolorum et discipulorum Christi, de quibus dicit
Apostolus: «Maledicimur et benedicimus».

Item, ad implendum doctrinam Christi, qui dicit: «Si quis te
percusserit in vna maxilla, prebe ey et alteram. Et si quis angariaue-
rit te mille passus, vade cum eo duo milia».

Item, ad implendum doctrinam Apostoli, qui dicit quod
«seruum Domini non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes,
docibilem, impacientem et cum modestia corripientem eos, qui res-
sistunt veritati»; et illud quod dicit: «Exhibeamus nosmetipsos sicut
Dey ministros in multa paciencia in tribulacionibus, etc.».

Propter quod, si quis diceret me fore hereticum, non dicerem ey:
«Mentiris», sed: «Frater», aut «Domine, salua re-[f. 99c]-uerencia

34 ey V ei

37 mansuetum V mansuetum 38 impacientem V patientem 39 exhibeamus V
exibeamus 40 Dey V dei

41 ey V2 om 43 michi V mihi 44 uel V add in mg

36-39 1Tim II, 24 39-40 2Cor VI, 4

24-26. Aquesta exigència de no considerar-se superior a ningú per qualsevol pretesa qualitat personal, és molt més explicada en el *Tractatus de caritate o Ad priorissam, de caritate*, i presentada com el cinquè dels quinze senyals de l'autèntica caritat, corresponent al «non inflatur» de 1Cor, XIII, 4 (BATLLORI, «Archivio Italiano per la Storia della Pietà», I (1951), 415, línies 4-20; MANSELLI, «Bulletino dell'Istituto Storico Italiano per il Medio Evo e Archivio Muratoriano», núm. 63 (1951), 64). I en el *Per ciò che molti...* reafirma la mateixa doctrina, amb referència explícita al fragment acabat de citar (BATLLORI, loc. cit., 461, línies 12-14; MANSELLI, loc. cit., 99).

25-26. Sobre la renúncia a l'honor, vegeu el paràgraf de l'*Alia informatio beguninorum* (ibid., 47-48, línies 251-275), posat sota el sotstítol de *Renunciem a tot grau social*.

27-32. Vegeu el fragment intítulat *Acceptem d'ésser marginats socials* de l'*Alia informatio beguninorum* (PERARNAU, ibid., 45, línies 238-245).

29-30. Aquest text bíblic de 1Petr II, 23 és citat, amb variants, dues vegades en la *Philosophia catholica et divina* (PERARNAU, «Arxiu de Textos Catalans Antics», X (1991), 64, lín. 115-116, i 141, lín. 1237); en el mateix text és més àmpliament exposat el concepte d'imitació de Jesucrist, ibid., 63, línies 88-98.

36-45. La doctrina d'aquestes línies és resumida en el vuitè dels senyals de l'autèntica

tibi debita, non sum»; maxime, quia non constat michi quod hoc dicat magis asserendo quam dubitando uel temptando. Vnde, licet ego
45 sciam eum dicere falsum, tamen nescio vtrum menciatur.

Proinde, quia in veris pauperibus euangelii debet modestia semper esse manifesta omnibus hominibus, ut ayt Apostolus, *Ad Phili-penses*, non debeo taliter michi calumpnianti dicere quod mentitur, sed quod non est verum id quod dicit, salua reuerentia.

50 Quantum ad caritatem, debet zelare pro salute ceterorum hominum, tam fidelium quam infidelium, et ut ad salutem eternam possint eos atrahere, debent quantum poterunt sine prejudicio veritatis euuangelice seipsos in ritu conformare aliis, maxime infirmis et igitentibus, ut in eis placeant ad efficaciter alliciendum. Propter quod
55 dicit Apostolus: «Omnibus omnia factus sum, ut omnes saluos facerem», scilicet cum iudeis conuersabatur ut iudeus et cum gentilibus ut gentilis et cum infirmis ut infirmus.

Item dicit: «Debemus nos firmiores imbecillitates infirmorum sustinere et non nobis ipsis placere, sed vnusquisque proximo suo
60 placeat in bonum ad edificacionem». Propter hoc eciam dixit: «Nemo quod suum est querat, sed quod alterius».

Item, propter zelum caritatis debent sibi cauere ne per aliquod quod eis placeat dent aliis occassionem offense, sed adimpleant quod

46 euangelii V euuangelii 47 ayt V ait 47-48 Philipenses V Philipenses 48 michi V mihi

50 debet V debent 51 tam fidelium quam infidelium V tam infidelium quam fidelium 52 eos V om | atrahere V attrahere | poterunt V poterint 53-54 ignentibus V ignorantibus 54 in V om | efficaciter V edificandum et

62 debent V debet | aliquod V aliquid 63 occassionem V occasionem adimpleant V adinpleant 64 ecclesie V ecclesie 65 Dey V Dei

46-47 Phil IV, 5

55-56 1Cor IX, 22

58-60 Rom XV, 1 60-61 1Cor X, 24

caritat del *Tractatus de caritate* o *Ad priorissam de caritate* (BATLLORI, «Archivio italiano per la storia della pietà», I (1951), 423, línies 10-13; MANSELLI, «Bulletino dell'Istituto Storico Italiano per il Medio Evo e Archivio Muratoriano», núm. 63 (1951), 72).

38. ,impacientem': d'acord amb el ms. vaticà, el qual acf és còpia de la Vulgata, hom ha de llegir: ,patientem'.

53-54. ,ignentibus' és una lectura clarament defectuosa en comptes d',ignorantibus' del ms. vaticà.

dicit Apostolus: «Sine offensione estote judeis et gentibus et ecclesie Dey, sicut et ego». 65

Item [f. 99d] dicit vnicuique nostrum: «Si frater tuus propter cibum tuum scandalizatur, iam non secundum caritatem ambulas».

Item dicit: «Si esca scandalizat fratrem meum non manducabo carnes in eternum.» Vnde, si viri perfectionis euuangelice debent ad uitandum scandalum uel offensam maxime infirmorum et ignorantium uitare quod magis necessarium est corpori, scilicet escam, multo magis debent uitare quod non est necessarium, sicut est zona pellicea, que neque est necessaria ad sustentacionem corporis nec ad perfeccionem uite spiritualis aut euuangelice paupertatis. Si enim ad hoc esset necessaria, certum est quod apostoli portassent aut Christus aliquando. Nec tamen aliquis sane mentis auderet dicere quod paupertatem euuangelicam perfectius coluerint aut seruauerint aliqui viri euuangelici quam apostoli. Cultor autem veritatis euuangelice non debet sibi facere regulam de aliqua persona, nisi de Christo. Et si ab aliis sumpserit exemplum, non debet hoc facere, nisi quantum Christo et sue veritati se conformant vel conformauerunt. 70 75 80

Vnde, si quis diceret quod zonam pelliceam gerit ad ymitacionem Johannis baptiste, qui primus prece euuangelii fuit et quem Dominus excellenter comendauit, scire debet quod sic conuenit ex deuocione ymitari Johannem, quod nullo modo prejudicet veritati Christi. Quod exprimit *Euuangelium* in duobus locis: semel, quando dicit quod Johannes non erat lux, sed testis lucis; item, quando dicit 85

76 tamen V om 81 conformauerunt V conformarunt

82-83 ymitacionem V imitacionem 85 ymitari V imitari 87 sed V set

64-65 1Cor X, 32

66-67 Rom XIV, 15

68-69 1Cor VIII, 13

83 Cf. Mt III, 1-3; Mc I, 4-1; Lc III, 2-8 84 Cf. Mt XI, 2-11 87 Io I, 8 88 Mt XI, 11; cf. Lc XVIII, 28

78-79. Vegeu els fragments de la *Philosophia catholica et divina* assenyalats en la nota complementària a les línies 29-30.

78-81. La doctrina d'aquestes línies és formulada gairebé com un principi en el *Per ciò che molti...*: «...a ghuadagniare la vita eterna per verità di christianesimo bisogna ad ogni huomo di perfecta etade che ssi conformi al nostro signiore Yesù Christo per opere, continuando ciò infino alla morte» (BAYLLORI, «Archivio italiano per la storia della pietà», I (1951), 455, línies 25-27; MANSELLI, «Bulletino dell'Istituto Storico Italiano per il Medio Evo e Archivio Muratoriano», núm. 63 (1951), 93).

quod minor in regno celorum est major Johan-[f. 100a]-ne. Vnde,
 90 quicumque magis se humiliauerit Johanne, major cultor erit euuan-
 gelice veritatis.

Item, debet scire talis deuotus ad Johannem baptistam, quod Jo-
 hannes nunquam zonam portauit aut portasset in offensam, maxime
 infirmorum aut ignorantium, in signum cuius *Euuangelium* non ex-
 primit quod portasset eam nisi in deserto Judee, sed ex *Euangelio* non
 95 habetur quod portauerit exit desertum.

Quapropter omnibus deuotis ipsius licet secundum *Euuangelium*
 eam gerere in solitudine deserti, sed si conuersarentur in locis popu-
 lous, tunc, si per episcopum aut officialem uel quemcumque recto-
 rem ecclesie prohibetur eis, caderent a veritate uite spiritualis et
 100 euuangelice perfeccionis, si publice uel palam portarent, deserendo
 caritatem et euuangelicam humilitatem.

Caritatem, in hoc quod offenderent proximos et ecclesiam Dey
 per inobedienciam et contemptum eius; et in hoc quia darent infir-
 mis et ignorantibus exemplum contempnendi et non obediendi ec-
 105 clesie; et in hoc quia darent eis occasionem iudicandi uel opinandi,
 ipsi essent scismatici uel heretici; et in hoc quod darent exemplum
 placendi sibi ipsis et non aliis; et in hoc quod negligerent condescen-
 dere infirmitati uel ignorancie aliorum. Nam possibile est quod rec-
 tores ecclesie qui prohibent non gerere zonam pelliceam faciant hoc

94 sed V set 95 exit V extra | deserum V desertum

97 conuersarentur V2 conuersarentur 99 ecclesie V eclesie | prohibetur V
 prohiberetur

102 ecclesiam V eclesiam | Dey V Dei 104-105 ecclesie V ecclesie 105 op-
 pinandi V opinandi 106 ipsi V *praet* quod 109 ecclesie V eclesie 111 comple-

94 Mc I, 4-6; Mt III, 1-4

95. 'exit deserum': aquesta és lectura estranya i diria sense sentit de l',extra desertum'
 de ms. vaticà.

103-108. La doctrina d'aquestes línies és d'alguna manera repetida en el ja conegut
 apòleg de 'les dues monges' del *Tractatus de caritate o Ad priorissam, de caritate* (vegeu la
 nota complementària a les línies 22-24) (BATLLORI, *ibid.*, 425, línies 3-6; MANSELLI,
ibid., 74).

non ex malicia, sed ex murmure consciencie uel ignorancia vel infirmitate complecio-[f. 100b]-nis causato, quia timent racione *Decretalis* incurrere sententiam excomunicacionis, ideo quia uidetur quod tale signum determinate cerimonie sit inchoacio noui status in ecclesia catholica, quod nemini licet sine consensu apostolice sedis, ymo facientes et consencientes incurrunt sententiam excomunicacionis. 110
115

Ideo, quamuis et sciretur quod rectores ecclesie prohiberent illud ex malicia, nichilominus contempnentes et inobedientes palam caderent a veritate perfectionis euangelice. Quia beatus Petrus dicit quod «non solum bonis et modestis, sed eciam discipulis obedire debemus», intelligendo semper in hiis que euangelio non repugnant, per quod et patet quod discederent ab humilitate perfectionis euangelice que precepit omnibus suis cultoribus quod sint simplices sicut columbe et non alta sapientes sed humilibus consencientes. Qui au- 120

cionis G compleciocionis V complexionis | timent V timet 113 inchoacio V inchoacio *seq et expunct* 113-114 ecclesia V ecclesia 114 quod V quia 115 consencientes V consensientes | excomunicacionis V om
116 ideo V om G *cancell* (?) | et V etiam | ecclesie V ecclesie 121 et V

111-112 BONIFACII VIII, *Sextus Decretalium*, lib. II, tit. XVII, capítol únic (Religionum diversitatem nimiam): «...districtius inhibentes, ne aliquis de cetero novum ordinem aut religionem adinveniat, vel habitum novae religionis assumat...» (FRIEDBERG, *Corpus Iuris Canonici*, II: *Decretalium collectiones*, Leipzig, B. Tauchnitz 1879, col. 1055). El mateix títol de la decretal assenyala que es tracta d'una constitució conciliar del Segon Concili de Lió del 1274 (Gregorius X in Concilio Lugdunensi), constitució que hom pot veure dins Joannes Dominicus MANSI, *Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio*, París, Hubert Welter 1903 (reproducció fotomecànica, Graz 1961), col. 96; i darrerament dins Giuseppe ALBERIGO et alii, *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, Bologna, Istituto per le Scienze Religiose 1972, 326, núm. 23.

119-120 1Petr II, 18 122-123 Mt X, 16 123 Rom XII, 16

110-111. El recurs al concepte mèdic de 'complexio' deu ésser normal tractant-se d'un autor metge com Arnau de Vilanova i de fet l'emprà per exemple en la *Philosophia catholica et divina* (PERARNAU, «Arxiu de Textos Catalans Antics», X (1991), 59-60, línies 31-43, 62, línies 73-74, i 73, línia 249), on hom pot veure referència a diversos tractats mèdics, en els quals el concepte és central. El concepte de 'complexione' torna a comparèixer dins el *Per ciò che molti...* (BATLLORI, «Archivio italiano per la storia della pietà», I (1951), 455, línia 34; MANSELLI, «Bulletino dell'Istituto Storico italiano per il Medio Evo e Archivio Muratoriano», núm. 63 (1951), 94).

tem suo sensui tantum innititur et omnium aliorum sensum con-
 125 tempnit, pro certo uel mente lesus est uel per aliquam speciem here-
 sis a dyabolo est seductus.

Et ideo, si quis post predictam inhibitionem zonam jam dictam
 portaret, tunc pertinacia manifestaret eum non habere humilitatem
 euuangelicam, sed superbiam singularitatis et presumpcionis, quia se
 130 melius sentire quam alios estimaret et indubitanter esset aut melen-
 colicus aut illusionem sophisticam informacionis seductus, sicut sunt illi
 qui in proposito dicunt quod nullus rector ecclesie potest [f. 100c]
 inhibere quod Christus concedit et hoc est verum.

Similiter, cum dicunt quod Christus libertatem dedit quibus-

eciam 122 precepit V precipit 124 sensui V seq in cancell | sensum G sensuum
 126 dyabolo V diabolo

128 tunch V tunc 130-131 melencolicus V melancolicus 131 sophisticam V so-
 phistice 132 in proposito V om | ecclesie V eclesie 133 G add in summa pag Quo-
 modo Johannes ymitandus sit

134-135 Cf. Mt XI, 7-11; Lc VII, 24-30. Cf. [Depositionem Guardi de Cressones-
 sart, nona aprilis 1310]: «...quia non potest habere patronum in novo testamento propter
 prohibitionem ecclesie, resumit in veteri, monitione salvatoris libertatem dantis et auc-

123-126. En aquestes línies i en les següents (127-131) tenim dos raonaments que de-
 semboquen un desqualificacions personals genèriques. L'argumentació per desqualifica-
 ció personal ha estat estudiada com una de les diverses formes d'argumentació presents
 en les obres d'Arnau de Vilanova, per Jaume MENSA I VALLS en la seva tesi doctoral sobre
*La polèmica escatològica entre Arnau de Vilanova i els filòsofs i teòlegs professionals (1297-
 1305): anàlisi dels arguments i de les argumentacions*, presentada a la Universitat Autònoma
 de Barcelona, vol. I, pp. 277-279. Ací, en concret, tenim aquest esquema de pensament:
 qui fa tal cosa mereix tal qualificació; l'antecedent és: qui només es governa pel seu sen-
 deri i desestima el dels altres; el consegüent es presenta en disjuntiva: o és tocat del cap o
 ha estat enganyat pel diable amb alguna mena d'heretgia.

125-126. Vegeu un raonament paral·lel en el *De mysterio cymbalorum Ecclesiae* (PERAR-
 NAU, «Arxiu de Textos Catalans Antics», VII-VIII (1988-1989), 67, línies 222-223);
 també la *Lliçó de Narbona* (BATLLORI, «Els Nostres Clàssics», 53-54), Barcelona 1947,
 159, línia 7, i 164, línies 25-26).

127-131. Vegeu la nota complementària a les línies 123-126. En aquestes línies tenim
 un altre esquema de raonament que desemboca en desqualificació personal, on trobem els
 passos següents: suposada la prohibició legítima, qui malgrat tot porta la 'zona pel·licea':
 primera conseqüència: no posseeix la humilitat evangèlica, ans supèrbia de presumpció;
 segona conseqüència: consideraria que ell judica més encertadament de les coses; tercera
 conseqüència: seria malencònic o enganyat per una il·lusió sofisticada.

134-175. En *Per ciò che molti...*, Arnau de Vilanova ha aplicat aquesta mateixa doctrina

cumque fidelibus ymitandi Johannem baptistam, scire debent quod
 istud est verum quantum ad ea que significabantur per obseruancias
 Johannis et non quantum ad signa significancia. Quod declaratur du-
 pliciter: primo, per eos quibus Dominus loquebatur, quando comen-
 dans Johannem dedit illam libertatem. Nam ipse loquebatur ad tur-
 bas et populares, in quibus erant multi coniugati et multi qui jam
 transierant adolescenciam et eciam iuuentutem. Johannes vero virgi-
 nitatem seruauit et in tota adolescencia sua et magna parte iuuentu-
 tis desertum inhabitauit, quousque manifestaretur ad Israel, ut ait
 Lucas. Stultum autem esset dicere quod Christus persuaderet coniu-
 gatis quod seruarent virginitatem uel senibus quod in adolescencia et
 iuuentute incolarent desertum; sed coniugatis persuadebat quod
 ymitarentur Johannem in obseruancia castitatis secundum statum
 suum et senibus quod ymitarentur eum despiciendo mundum et
 mundana perfecte, secundum quod iusticia requirit euuangelice per-
 feccionis. Et hoc est quod Dominus expressit phariseis quando dixit:
 «Venit ad uos Johannes in uia iusticie, etc.». Quibus uerbis expresse
 testatur quod Johannes sit ymitandus ab hiis qui eum sequi uolue-
 rint, quantum ad effectus perfecte iusticie, quam coluit, et non [f.
 100d] quantum ad signa iusticie, que in rebus exterioribus obser-
 uauerit; alias nec apostoli nec alii discipuli Saluatoris fuissent per-
 fecte viri euuangelici, nisi seruassent cuncta, que Johannes obser-
 uauit materialiter, nec aliquis posset esse verus ymitator Johannis
 nisi a puericia sua vel saltem ab adolescencia per omnia se conforma-

146 persuadebat V persudebat 147 ymitarentur V imitarentur I in V add per-
 fecta 148 ymitarentur V imitarentur 152 ymitandus V imitandus I eum sequi V
 secum 154-155 obseruauerit V observavit 156 euuangelici V euangelici 157 ali-

torizantis» (VERDEYEN, «Revue d'Histoire Ecclésiastique», LXXXI (1986), 66) 138
 Mt XI, 2-4 139-140 Mt XI, 7; Lc VII, 24 142-143 Lc III, 1-3 151 Mt XXI, 32

fins i tot a la creu de Jesucrist en un paràgraf que no em resisteixo a transcriure: «Ora si
 conviene sapere quale è questa crocie, sança la quale niuno si può chonformare con Chris-
 to nella passione. La quale crocie non è materiale, per ciò che cosa cierta è che molti sanc-
 ti heremiti et monaci et altri confessori furono veraci christiani, et non furono crucifisi
 materialmente; ma bene è cierto che tuti portaro la crocie spirituale, co'la quale Christo
 si lasciò metere in su la materiale: et questa è la crocie che debbe portare ogni veracie ch-
 ristiano, sença la quale non si può conformare con Yesù Christo» (BATLLORI, «Archivio
 italiano per la storia della pietà», I (1951), 460, línies 30-36; MANSELLI, «Bulletino
 dell'Istituto Storico Italiano per il Medio Evo e Archivio Muratoriano», núm. 63 (1951),
 99).

ret eidem in signis exterioribus, que procul dubio non solum profana
160 sunt sed absurda.

Patet igitur ex predictis quod Dominus, quando concessit uolentibus ymitari Johannem, hortabatur eos ad ymitandum ipsum in colendo perfectam justiciam, quam significabat per signa quibus utebatur Johannes. Cum igitur ipse portaret ad lumbos zonam
165 pelliceam ad significandum quod quicumque voluerit iusticiam perfecte castitatis colere debet semper cingere carnem suam memoria mortis, tunc qui fecerit hoc, verus ymitator Johannis erit, quamvis non gerat materialiter zonam illam.

Et hanc zonam spiritualem nullus potest alicui prohibere; sed
170 sensibilem potest quisque vicarius Christi juxta veritatem euuangelii, scilicet, quociens hoc requirit iusticia euuangelica.

Confirmat autem predicta *Scriptura Sacra*, que docet aperte quod ea, que a Deo fieri ordinantur in figuram alicuius veritatis spiritualis, non vult Deus quod quocumque tempore obseruentur materialiter,
175 sed quantum ad spirituale significatum. Vnde, licet Deus dederit Iacob duas sorores in uxores, non tamen vult quod nunch carnaliter obseruetur, [f. 101a] sed quod quisque prelatus spiritualiter copuletur utrique uite, scilicet actiue et contemplatiue. Propter quod dicit Apostolus quod «omnia in figura contingebant» tunc temporis propter
180 nostram informacionem de spiritualibus.

Similiter aliquando Deus precepit patribus quod in monte orarent, postea quod in templo, quod Ipse precepit in Jherusalem fieri, in quo cunctis orantibus exaudicionem promisit, tamen expresse dixit Samaritane quod nec ibi nec ibi amodo Deus adoraretur, sed «in
185 spiritu et veritate» adorarent Ipsum ueri adoratores, volens innuere

quis V aliquid | ymitator V imitator 158 saltem V saltim seq ad expunct | adolescencia V add sua 160 sed V set

162 ymitari V imitari | ostabatur V hortabatur | ymitandum V imitandum
163 perfectam V perperfectam 167 ymitator V imitator 168-195 zonam illam
Amen V desunt

164-165 Mc I, 6

175-176 Gen XXIX, 16-30 179 1Cor X, 11

181-182 Deut XXVII, 4 i 12; cf. Io IV, 30 182 3Reg VIII, 29-30 184-185 Io IV, 23

166-167. Cf. *Lliçó de Narbona* (BATLLORI, «Els Nostres Clàssics», 53-54), Barcelona 1947, 157, línies 18-19); i *Alia informatio beguinorum* (PERARNAU, «Studia, Textus, Subsidia», II, Barcelona, Facultat de Teologia, 60, línies 399-406).

quod postquam aderat mons, scilicet Christus, qui per illum montem figurabatur, et templum figuratum adorat, scilicet ipse Christus et eius ecclesia, in hiis et non in figurantibus Deus adoraretur.

Propter castitatem uero perfecte colendam, debent ueri ymitatores Johannis omnes occasiones aut oportunitates carnalis inmundicie uitare studiose, tam mente quam corpore, quemadmodum ipse fecit. Taliter autem ymitantes eum vere in spiritu Elie Christum annunciant.

Explicit.

Benedictus sit Dominus noster Jhesus Christus. Amen.

192 Cf. Mt XI, 10 i 14 192-193 Cf. Lc I, 17 (cf. 4Reg II, 15)

TAULA DE MOTS

Les característiques d'aquesta taula de mots són les exposades al començament de la que segueix l'edició de la traducció catalana del *Vademecum in tribulatione* de Joan de Rocatalhada en aquest volum.

- a 18, 99, 118, 126, 158, 163
 ab 79, 121, 152, 158
 (abicio) abicere 21
 (absurdus) absurda 160
 actiue 178
 ad 4, 11, 13, 14, 21, 33, 36, 37, 47, 50, 51, 54, 60, 69, 73, 74, 82, 91, 136, 137, 139, 143, 151, 153, 154, 162, 164, 165, 175
 (adsum) aderat 186
 (adimpleo) adimpleant 63
 adolescencia 142, 145, 158; adolescenciam 141
 (adoro) adorat 187; adorarent 185; adoraretur 184, 188
 (adorator) adoratores 185
 (adquiesco) adquiescens 27
 (aedificatio) edificacionem 60
 (aestimo) aestimet 25; aestimaret 130
 (aeternus) eternum 69; eternam 51
 (aio) ait 143; ayt 47
 alias 155
 aliquando 76, 181
 aliquis 76, 157; aliqua 79; aliquod 62; alicuius 173; alicui 169; aliquam 125; aliquo 26; aliqui 77
 (alius) alio 25; alii 155; aliorum 108, 124; aliarum 19; aliis 6, 53, 63, 80, 107; alios 130
 (alimentum) alimenta 15
 (allicio) alliciendum 54
 (alter) alterius 61; alteram 34
 (altus) alta 123; altissimam 8
 (ambulo) ambulas 67
 amen 195
 amodo 184
 (angario) angariauerit 34-35
 (annuntio) annuntiabunt 192-193
 aperte 172
 apostolus 32, 47, 55, 64, 179; apostoli 36, 75, 78, 155; apostolorum 31
 apostolice 114
 (asserio) asserendo 44
 (attraho) atrahere 52
 (audeo) auderet 76
 aut 23, 42, 74, 75, 77, 92, 93, 98, 130, 131, 190
 autem 78, 123-124, 144, 172, 192

 (baptista) baptiste 83; baptistam 91, 135
 beatus 118
 (benedico) benedicimus 32; benedictus 195
 (bonus) bonum 60; bonis 119

 (cado) caderent 99, 118
 (calumnio) calumpniant 48
 (caput) capitis 2
 (caritas) caritatis 62; caritatem 9, 50, 67, 101, 102
 carnalis 190
 carnaliter 176
 (caro) carnem 166; carnes 69
 (castitas) castitatis 147, 166; castitatem 10, 189
 (catholicus) catholica 114
 (caueo) cauere 62
 (causo) causato 114
 (caelum) celorum 88
 (caerimonia) cerimonie 113
 (certus) certum 75; certo 125
 (ceterus) ceterorum 50; ceteris 4
 Christus 75, 133, 134, 144, 186, 187, 195; Christi 3, 7, 29, 31, 33, 86, 170; Christo 79, 80-81; Christum 192
 (cibus) cibum 66-67
 (cingo) cingere 166
 (colo) coluit 153; coluerint 77; colere 166; colendo 162-163; colendam 189
 (columba) columbe 123
 (commendo) comendavit 84; comendans 138-139
 (complexio) complecionis 111
 (concedo) concedit 133; concessit 161
 (condescendo) condescendere 107-108
 (confirmo) confirmat 172
 (conformo) conformant 81; conformauerunt 81; conformaret 158-159; conformare 53
 (coniugatus) coniugati 140; coniugatis 144-145, 146
 (conscientia) consciencie 110
 (consentio) consencientes 115, 123
 (consensus) consensu 114
 (consilium) consiliis 27
 (consto) constat 43
 consulo 1
 contemplatiue 178
 (contemno) contempnit 124-125; contempnentes 117; contemptum 103; contempnendi 104
 (contingio) contingebant 179
 (conuenio) conuenit 84
 (conversor) conuersabatur 56; conuersarentur 97; conuersando 3
 (copulo) copuletur 177
 (cor) corde 8
 corporalis 14-15; corporalium 25
 (corpus) corporis 22, 73; corpori 71; corpore 191
 (corripio) corripientem 38
 (coridianus) coridianam 14
 cultor 78, 84; cultorem 28; cultoribus 122
 (cultus) cultum 13
 cum 3, 18, 29, 35, 38, 56, 57, 134, 164

- (cunctus) cuncta 156; cunctis 1, 183
(curiosus) curiosum 23
- de 31, 79, 180
debeo 48; debet 11, 46, 50, 79, 80, 84, 91, 166;
debemus 58, 119-120; debent 7, 21, 52, 62,
69, 72, 135, 189; debita 43
(declaro) declaratur 137
Decretalis 111-112
(deficio) deficiendi 6
(do) dedit 134, 139; dent 5, 63; dederit 157;
darent 103, 105, 106;
(desero) deserendo 100; deserti 97; desertum
143, 146; deserto 94
*desertum 95
(despicio) despiciendo 148
determinate 113
(devotio) deuocione 85
devotus 91; deuotis 96
Deus 174, 175, 181, 184, 188; Dey 40, 65,
103; Deo 173
(diabolus) dyabolo 126
(dico) dicit 31, 33, 36, 39, 49, 55, 58, 64, 66,
68, 87, 118, 178; dicat 43-44; dicunt 132,
134; dixit 60, 150, 183-184; dicerem 14; di-
ceret 41, 82; dicere 45, 48, 76, 144; dictam
127
(dignus) dignum 25
(discedo) discedent 121
(discipulus) discipuli 7, 155; discipulorum 3,
31
(discolus) discolis 119
(doceo) docet 172
(docibilis) docibilem 38
(doctrina) doctrinam 33, 36
dominus 84, 138, 150, 161, 195; domini 37;
domine 42
duo 11, 35; duobus 86; duas 176
(dubito) dubitando 44
(dubium) dubio 159
dupliciter 137-138
- ecclesia 113-114, 188; ecclesie 64, 99, 104-
105, 109, 116, 132; ecclesiam 102
(ecclesiasticus) ecclesiasticis 26
(etiam) etiam 60, 119, 141
effectus 153
efficaciter 54
ego 2, 44, 65; michi 43, 48; me 41
(Elias) Elie 192
enim 74
(episcopus) episcopum 98
esca 68; escam 71
et 3, 5, 6, 7, 8, 15, 31, 32, 34, 38, 39, 51, 53,
56, 57, 59, 64, 65, 70, 79, 81, 83, 99, 101,
102, 103, 104, 105, 106, 107, 115, 116, 117,
119, 121, 123, 124, 127, 129, 130, 133, 137,
140, 141, 142, 145, 148, 150, 153, 169, 178,
185, 187, 188
etc. 40, 151
- (evangelicus) euangelica 1, 171; euangelice 29,
118; euangelice 4, 53, 69, 74, 78, 89-90,
100, 121-122, 149; euangelicam 77, 101,
129; euangelici 87, 156
Euuangelium 86, 93, 96; euangelii 46; euuan-
gelii 83, 170-171; euangelio 94; euuangelio
120
ex 84, 110, 117, 161
(exauditio) exauditionem 183
excellenter 84
(excommunicatio) excommunicationis 112, 115
(exeo) exit 95
exemplum 6, 80, 104, 106
(exhibeo) exhibeamus 39
(explico) explicit 194
expresse 151, 183
(exprimo) exprimit 86, 93-94; expressit 150
(exterior) exterioribus 154, 159
- (facio) fecit 191; faciant 109; facerem 55-56;
fecerit 167; facere 79, 80; facientes 115; fieri
173, 182; factus 55
(fidelis) fidelium 51; fidelibus 4, 135
figura 179; figuram 173
(figuro) figurabatur 187; figurantibus 188; figu-
raturum 58
(firmus) firmiores 58
frater 42, 66; fratrem 68
- (gens) gentibus 64
(gentilis) gentilibus 56
(genus) genere 11, 24
(gero) gerit 82; gerat 168; genere 97, 109
(gratia) gratiarum 24
- (habeo) habeant 12; habere 12, 128; habetur
95
(habitus) habitu 22, 24
(hic) hec 17; hoc 43, 60, 75, 80, 102, 103, 105,
106, 107, 109, 133, 150, 167, 171; hanc 169;
hiis 120, 152, 188
(homo) hominum 50-51; hominibus 47
(honestus) honestis 27
(honor) honore 25
(hortor) ortabatur 162
(humilio) humiliauerit 89
(humilis) humilibus 123
(humilitas) humilitatem 9, 21, 101, 128; humi-
litate 121
- Iacob 175-176
iam 67
ibi 184
(idem) eidem 159
ideo 7, 112, 116, 117
igitur 161, 164
*ignentibus 53-54
(ignorans) ignorancium 70-71, 93; ignorantibus
104
(ignorantia) ignorancia 110; ignorancie 108

- (ille) illud 39, 117; illi 131; illum 186; illam 139, 168
 (illusio) illusione 131
 (imbecillitas) imbecillitates 58
 (imitatio) ymitacionem 82-83; ymitacione 29, 31
 (imitator) ymitator 157, 167; ymitatores 189-190
 (imitor) ymitarentur 147, 148; ymitari 85, 162; ymitantes 192; ymitandus 152; ymitandi 135; ymitandum 162
 (immunditia) immundicie 190
 (imo) ymo 115
 (impatiens) impacientem 38
 (impleo) implendum 33, 36
 in 1, 5, 6, 11, 13, 21, 22, 24, 26, 27, 34, 40, 46, 53, 54, 60, 69, 86, 88, 92, 93, 94, 97, 102, 103, 105, 106, 107, 120, 132, 140, 142, 145, 147, 151, 154, 159, 162, 173, 176, 179, 181, 182, 183, 184, 188, 192
 (incolo) incolarent 146
 (increpo) increpabit 28
 (incurro) incurunt 115; incurere 112
 inchoacio 113
 indubitanter 130
 (infidelis) infidelium 51
 (infirmitas) infirmitati 108; infirmitate 110-111
 infirmus 57; infirmorum 58, 70, 93; infirmis 53, 57, 103-104
 (informatio) informacionis 131; informacionem 180
 (inhabito) inhabitauit 143
 (inhibeo) inhibere 133
 (inhibitio) inhibicionem 127
 (iniuria) iniuriis 17
 iniuste 30
 (innitor) innititur 124
 (innuo) innuere 185
 (inobediens) inobedientes 117
 (inobedientia) inobedienciam 103
 (intelligo) intelligendo 120
 ipse 139, 164, 182, 187, 191; ipsius 96; ipsi 106; ipsum 162, 185; ipsis 59, 107
 (is) ea 6, 136, 173; id 49; eius 103, 188; ey 34, 41; eum 45, 128, 148, 152, 192; eam 94, 99; eo 35; eis 54, 63, 99, 105; eos 38, 52, 138, 162
 Israel 143
 (iste) istud 136
 ita 27
 item 30, 33, 36, 58, 62, 66, 68, 87, 91
 (iustitia) iusticiam 165
 jam 127, 140
 Jherusalem 182
 Jhesus 195; Jhesu 2
 Johannes 87, 91-92, 141, 151, 152, 156, 164; Johannis 83, 137, 157, 167, 190; Johannem 85, 91, 135, 139, 147, 162; Johanne 88, 89
 Judee 94
 judeus 56; judeis 56, 64
 (judico) judicanti 30; judicandi 105
 justicia 149, 171; justicie 151, 153, 154; justitiam 163
 (juventus) juuentutis 142-143; juuentutem 141; juentute 146
 justa 170
 (laedo) lesus 125
 (libertas) libertatem 134, 139
 licet 44, 96, 114, 175
 (litigo) litigabit 28; litigare 37
 (locus) locis 86, 97
 (loquor) loquebatur 138, 139
 Lucas 144
 lux 87; lucis 87
 (lumbus) lumbos 164
 magis 44, 71, 72, 89
 (magnus) magna 142; major 88, 89
 (maledico) maledicebat 30; maledicimur 32; maledicebatur 29-30
 malicia 110, 117
 (melancholicus) melencolicus 130-131
 (manduco) manducabo 68
 (manifesto) manifestaret 128; manifestaretur 143; manifesta 47
 (mansuetus) mansuetum 37
 materialiter 157, 168, 174
 maxilla 34
 maxime 43, 53, 70, 92
 melius 130
 memoria 166
 (mens) mentis 22, 24, 76; mente 125, 191
 (mentior) mentiris 42; mentitur 48; mentiatur 45
 (meus) meum 68
 mille 35; milia 35
 (minister) ministros 40
 minor 88
 modestia 38, 46
 (modestus) modestis 119
 modo 85
 mons 186; montem 186-187; monte 181
 (mors) mortis 167
 (multus) multa 40; multi 140; multo 71-72
 (mundanus) mundana 149
 (mundus) mundum 148
 (murmur) murmure 110
 (murmuro) murmurabit 28
 nam 108, 139
 ne 62
 nec 27, 28, 73, 76, 155, 157, 184
 (necessarius) necessaria 14, 17, 73, 75; necessarium 13, 71, 72
 necessitas 19
 (negligo) negligenter 107
 nemo 60-61; nemini 114

- neque 73
 nescio 45
 nichilominus 117
 nil 112
 nisi 12, 79, 80, 94, 156, 158
 non 21, 30, 37, 41, 43, 48, 49, 59, 67, 68, 78,
 80, 87, 93, 94; 104, 107, 109, 110, 119, 120,
 123, 128, 137, 153, 159, 168, 174 176, 188
 nos 58; nobis 59
 (nosmetipsi) nosmetipsos 39
 noster 195; nostrum 66; nostram 180
 (nosco) novi 113
 nullus 132, 169; nullo 24, 85
 nuch 176
 nunquam 6, 92

 (**obedio**) obedire 119; obediens 26; obediendi
 104
 observantia 147; obseruancias 136
 (obseruo) obseruauit 156-157; obseruetur 176-
 177; obseruentur 174; obseruauerit 154-155
 (ocasio) occasionem 105; occassionem 6, 63; oc-
 casiones 190
 (occurro) occurrit 19
 (offendo) offenderent 102
 (offensa) offense 63; offensam 70, 92
 (offensio) offensione 64
 (officialis) officialem 98
 (officium) officio 13
 omnino 23
 (omnis) omne 22; omnes 37, 55, 190; omnia
 55, 158, 179; omnium 2, 124; omnibus 47,
 55, 96, 122
 (operimentum) operimenta 15
 (opinor) oppinandi 105
 oportet 37
 (opportunitas) oportunitates 190
 (opus) opere 8
 (oratio) oracioni 14
 (ordino) ordinantur 173
 (oro) orarent 181-182; orantibus 183
 (ostendo) ostendar 29

palam 100, 117
 (pars) parte 142
 (pateo) patet 121, 161
 (pater) patribus 181
 (patientia) 40
 (patior) paciens 27; passus 35
 (pauper) pauperibus 46
 (paupertas) paupertatis 74; paupertatem 9, 76-
 77; paupertate 1
 (pello) pellant 18
 (pelliceus) pellicea 72-73; pelliceam 82, 109,
 165
 per 62, 98, 103, 121, 125, 136, 138, 158, 163,
 186
 (percutior) percusserit 34
 perfecte 149, 153, 155-156, 165-166, 189; per-
 factus 77
 (perfectio) perfectionis 69, 121; perfeccionis 5,
 28-29, 100, 118, 149-150; perfeccionem 74
 (perfectissimus) perfectissimam 9
 (perfectus) perfectam 163
 persona 79
 (persuadeo) persuadebat 146; persuaderet 144
 pertinencia 128
 Petrus 118
 (phariseus) phariseis 150
 (Philipensis) Philipenses 47-48
 (placeo) placeat 60, 63; placeant 54; placere 59;
 placendi 107
 (plenus) plenissimam 9
 (potior) potiore 25
 (popularis) populares 140
 (populosus) populosis 97-98
 (porto) portauit 92; portauerit 95; portaret 128,
 164; portarent 100; portasset 92, 94; portas-
 sent 75
 (possibilis) possibile 108
 (possum) potest 132, 169, 170; poterit 23; pote-
 runt 52; possint 51-52; posset 157
 post 127
 postea 182
 postquam 186
 (praebeo) prebe 34
 (praecipio) precepit 122, 181, 182; preceptis 26
 (praetiosum) preciosum 23
 (praecise) precise 12-13
 (praeco) preco 83
 (praedico) predicta 172; praedictam 127; pre-
 dictis 161
 (praeiudicium) preiudicio 19, 52
 prelatus 177
 (praeiudico) preiudicet 85
 (praesumptio) presumptionis 129
 primus 83; primum 12; primam 11; primo
 138
 pro 17, 50, 125
 procul 159
 (procuro) procurandi 17
 (profanus) profana 159
 (proficio) proficiant 5; proficiendi 6
 (prohibeo) prohibent 109; prohiberent 116;
 prohibere 169; prohibetur 99
 proinde 46
 (promitto) promisit 183
 (propositum) proposito 132
 propter 26, 41, 54, 60, 62, 66, 178, 179-180,
 189
 (proximus) proximos 102
 publice 100
 pudiciciam 10
 puericia 158

 (**quaero**) querat 61
 quam 8, 44, 51, 78, 130, 153, 163, 191
 quamuis 116, 167
 quando 86, 87, 138, 150, 161
 quantum 4, 21, 23, 50, 52, 80, 136, 137, 153,

- 154, 175
 quapropter 96
 quatuor 7
 quemadmodum 191
 qui 29, 33, 36, 38, 83, 109, 123, 132, 140, 152, 167, 186; quis 33, 34, 41, 82, 127; que 15, 73, 120, 122, 136, 154, 156, 159, 172, 173; cuius 93; quem 83; quo 183; quibus 31, 138, 140, 151, 163
 quia 43, 46, 103, 105, 111, 112, 118, 129
 quicumque 89, 165; quemcumque 98; quocumque 174; quibuscumque 134-135
 quisque 23, 170, 177
 quociens 171
 quod 2, 4, 12, 17, 22, 26, 27, 36, 39, 41, 43, 48, 49, 54, 61, 63, 71, 75, 76, 82, 84, 85, 86, 87, 88, 91, 94, 95, 102, 106, 107, 108, 112, 114, 116, 119, 121, 122, 132, 133, 134, 135, 137, 144, 145, 146, 148, 149, 150, 152, 161, 165, 172, 174, 176, 177, 178, 179, 181, 182, 184, 186
 quousque 143
 (ratio) racione 111
 (res) rebus 154
 rector 132; rectorem 98-99; rectores 108-109, 116
 (regnum) regno 88
 (regula) regulam 79
 (repugno) repugnant 120
 (requiro) requirit 149, 171
 (resisto) resistunt 38-39
 reuerencia 42, 49
 (ritus) ritu 53
 (sacer) sacra 172
 saltem 158
 (salus) salutem 51; salute 50
 (salvo) salua 42, 49; saluus 55
 (Saluator) Saluatoris 155
 (Samaritanus) Samaritane 184
 sane 76
 (sapiens) sapientes 123
 (scandalizo) scandalizat 68; scandalizatur 67
 scandalum 70
 scilicet 2, 8, 56, 171, 178, 186, 187
 (scio) sciam 45; scire 84, 91, 135; sciretur 116
 (scismaticus) 106
 scriptura 13, 172
 secundum 17, 67, 96, 147, 149
 sed 18, 22, 30, 37, 42, 49, 59, 61, 63, 87, 94, 97, 110, 119, 123, 129, 146, 160, 169, 175, 177, 184
 (sedes) sedis 114
 (seduco) seductus 126, 131
 semper 5, 8, 26, 46-47, 120, 166
 (senex) senibus 145, 148
 (sensibilis) sensibilem 170
 (sensus) sensui 124; sensum 124
 (sententia) sententiam 112, 115
 (sentio) sentire 130
 (sequor) sequantur 2; sequi 152
 (servo) seruauit 142; seruarent 145; seruauerint 77; seruassent 156; seruare 8, 11
 seruus 2; seruum 37
 seu 10, 23
 si 33, 34, 41, 66, 68, 69, 74, 79, 82, 97, 98, 100, 127
 sic 84
 sicut 7, 39, 65, 72, 122, 131
 (significo) significabar 163; significabantur 136; significancia 137; significatum 175; significandum 165
 signum 93, 113; signa 137, 154, 163; signis 159
 similiter 134, 181
 (simplex) simplices 122
 (sincerus) sincerissimam 10
 sine 19, 52, 64, 114
 (singularitas) singularitatis 129
 (solitudo) solitudine 97
 (sollicito) sollicitentur 19
 (sollicitudo) sollicitudinem 17
 (solus) solum 15, 21, 119, 159
 (sophisticus) sophisticie 131
 (soror) sorores 176
 (species) speciem 125
 spiritualis 13, 74, 99, 173; spirituale 175; spiritualalem 4, 169; spiritualium 24; spiritualibus 180
 (spiritus) spiritu 185, 192
 status 113; statum 147
 studiose 191
 (stultus) stultum 144
 (sufficio) sufficient 15-16
 (sui) sibi 62, 79, 107; se 18, 29, 30, 81, 89, 129, 158; seipos 21, 25, 53; semetipsis 5
 sum 43, 55; est 12, 49, 61, 71, 73, 75, 88, 125, 126, 133, 136, 150; sunt 131, 160; sint 122; erat 87; erant 140; fuit 83; erit 26, 89, 167; estote 64; sit 113, 152, 195; fuerit 22-23; fuissent 155; esset 75, 130, 144; essent 106; esse 25, 37, 47, 157; fore 41; futuro 17-18
 (sumo) sumpserit 80
 (superbia) superbiam 129
 (sustentatio) sustentacioni 15; sustentacionem 14, 73
 (sustineo) sustinere 59
 (suus) sua 142, 158; suum 61, 148; sue 81; suam 166; suo 59, 124; suorum 3; suis 122
 talis 91; tale 113; tali 15
 taliter 3, 48, 192
 tam 8, 51, 191
 tamen 45, 76, 176, 183
 tantum 18, 124
 templum 187; templo 182
 (tempus) temporis 179; tempore 18, 174
 (tento) temptando 44
 (testis) 87

- (testor) testatur 152
 (timeo) timent 111
 totaliter 18
 (totus) tota 142
 (trado) tradebar 30
 (transeo) transierant 141
 (tres) trium 19
 (tribulatio) tribulacionibus 40
 (tu) tibi 43; te 33, 35
 tunc 98, 167, 179; tunch 18, 128
 (turba) turbas 139-140
 tuus 66; tuum 67

 (ubique) vbique 7
 (unus) vna 34
 (unde) vnde 44, 69, 82, 88, 175
 (unusquisque) vnusquisque 59; vnicuique 66
 ut 13, 15, 22, 24, 28, 47, 51, 54, 55, 56, 57
 (uterque) utrique 178
 (utor) utebatur 163-164
 (utrum) vtrum 45
 (uxor) uxores 176

 (vado) vade 35
 vel 12, 13, 14, 25, 81, 108, 110, 158; uel 14,
 24, 44, 70, 98, 100, 105, 106, 110, 125, 145
 (venio) venit 151

 (verbum) uerbis 151
 vere 192
 (veritas) veritatis 52, 78, 90, 173; veritati 39,
 81, 85; veritatem 170; veritate 99, 118, 185
 vero 141
 verus 157, 167; verum 28, 49, 133, 136; ueri
 185, 189; uero 189; veris 46
 (vestigium) vestigia 2
 (via) uia 51
 vicarius 170
 (videor) uidetur 112
 (vir) viri 69, 77-78, 156
 (virginitas) virginitatem 141-142, 145
 (virtus) virtutes 7; virtutum 19-20
 (vita) vite 14; uite 13, 74, 99, 178
 (vito) uiter 23-24, uitare 71, 191; uitandum 70
 (vivo) viuere 1; viuendo 3
 (volo) vult 174, 176; velint 12; voluerit 165;
 voluerint 152-153; volens 185; volentibus 1;
 uolentibus 161-162
 (vos) uos 151

 (zelo) zelare 50
 zelum 62
 zona 72; zonam 82, 92, 109, 127, 164, 168,
 169

TAULA DE LLOCS BÍBLICS

Els números col·locats després del signe d'igualtat (=) remetent a les línies del text de l'*Epistola ad gerentes zonam pelliceam*, la identificació bíblica de les quals es troba en l'aparat de fonts o en les notes complementàries de l'edició de les pàgines anteriors. Les sigles dels llibres bíblics són les emprades per l'«Obra del Sant Evangeli» en les seves edicions del text llatí de la *Vulgata*.

<i>Gen</i>	XXIX, 16-30 = 175-176	<i>Jn</i>	I, 8 = 87 IV, 23 = 184-185 30 = 181-182
<i>Deut</i>	XXVII, 4 = 181-182 11 = 181-182	<i>Rom</i>	XII, 16 = 123 XIV, 15 = 66-67 XV, 1 = 58-60
<i>III Reg</i>	VIII, 29-30 = 182	<i>1Cor</i>	IV, 12 = 32 VIII, 13 = 68-69 IX, 22 = 55-56 X, 11 = 179 24 = 60-61 32 = 64-65
<i>Mt</i>	II, 1-3 = 83 1-4 = 94 V, 39 = 33-35 X, 16 = 122-123 XI, 2-4 = 138 2-11 = 84 7 = 139-140 7-11 = 134-135 10 = 192 11 = 88 14 = 192 XXI, 32 = 151	<i>2Cor</i>	VI, 4 = 39-40
<i>Mc</i>	I, 4-6 = 94 4-8 = 83 6 = 164-165	<i>Phil</i>	IV, 5 = 46-47
<i>Lc</i>	I, 17 = 192-193 III, 1-3 = 142-143 8 = 83 VI, 29 = 33-35 VII, 24 = 139-140 24-30 = 134-135 XVIII, 28 = 88	<i>1Tim</i>	II, 24 = 28; 36-39
		<i>1Petr</i>	II, 18 = 119-120 23 = 29-30